

Програма на Европската Унија за транзициска помош и институционален развој - ТАИБ 2010

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА КАПАЦИТЕТИТЕ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА НА ЛОКАЛНО НИВО

Технички извештај Бр. 11

*Програма за подигнување на
јавна свест*

Финална верзија, датум 05.05.2016

EuropeAid/134079/D/SER/MK

Овој проект е финансиран
од Европската Унија

Овој проект е имплементиран од
Ramboll и партнерите во конзорциумот

Дата: 05 мај 2016
Подготвено од: Бојана Станојевска Пецуровска
Проверено од: Фана Христовска, Иан Маклеан
Одобрено од: Раул Дауса
Опис: ТИ 11 Програма за подигнување јавна свест

Реф: EuropeAid/134079/D/SER/MK

Содржината на овој извештај е единствена одговорност на Ramboll Данска А/С и партнерите на конзорциумот и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија.

Ramboll
Hannemanns Allé 53
DK-2300 Copenhagen S
Denmark
T +45 5161 1000
F +45 5161 1001
www.ramboll.com

СОДРЖИНА

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	2
2. ВОВЕД	3
2.1 Основа	3
2.2 Генерален пристап и методологија	3
2.3 Структура на извештајот	4
2.4 Законска основа за вклучување на јавноста во прашањата поврзани со животна средина	4
2.4.1 Архуска Конвенција	4
2.4.2 Закон за животна средина	5
3. ДЕФИНИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ	6
3.1 Идентификација на засегнатите страни за Програмата за подигнување на јавна свест	6
4. АНКЕТА ЗА НИВОТО НА ЈАВНА СВЕСТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА КАЈ КЛУЧНИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ	7
4.1 Резиме на анкетата	12
5. АНАЛИЗА НА ПОСТОЕЧКИТЕ МЕРКИ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНА СВЕСТ	14
5.1 Општи информации	14
5.2 Алатки за подигнување јавна свест користени од засегнатите страни	14
5.2.1 Министерство за животна средина и просторно планирање (МЖСПП)	14
5.2.2 Веб страни на општините	18
5.2.3 Фејсбук фан страна на општините	19
5.2.4 Општински весници	20
5.2.5 Национални дневни весници	20
5.2.6 Наоди од целосната анализа спроведена	21
6. МЕРКИ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ ЈАВНА СВЕСТ - ПРЕПОРАКИ	25
6.1 Мерки за подигнување на јавната свест кај општата јавност	25
6.1.1 Промоција на зелени акции за локалното население	25
6.1.2 Вклучување на најмладата популација	26
6.2 Заеднички мерки за општините и општата јавност	27
6.2.1 Годишни кампањи за животна средина/ јавни настани	27
6.2.2 Мерки за НВО/ЗГ	28
6.2.3 Промотивни материјали	28
6.3 Општи мерки за подигнување јавна свест за различни проблеми во животна средина (воздух, вода, отпад, бучава, ИСКЗ, ерозија и поплава)	29
6.3.1 Мерки за подигнување јавна свест за воздух	29
6.3.2 Мерки за подигнување јавна свест во секторот отпад	31
6.3.3 Мерки за подигнување на јавна свест во секторот бучава	31
6.3.4 Подигнување јавна свест во секторите ерозии и поплави	32
7. ПРЕПОРАКИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА АЛАТКИТЕ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ	34
7.1 Идентификација за најсоодветни алатки за подигнување на јавната свест и препораки за подобрување на постоечки алатки	34
7.1.1 Веб страна на МЖСПП	34
7.1.2 Весник на МЖСПП	34
7.1.3 Општинска веб страна	35
7.1.4 Општински весник	35
7.1.5 Социјални медиуми (Facebook, Twitter)	35

7.1.6 Известувања по е-маил и двонасочна комуникација	36
7.2 Методи за подобрување на алатките за подигнување на јавната свест	36
7.3 Подобрување на учеството на јавноста	39
7.4 Подобрување на управувањето со информации и комуникации	40
8. ЗАКЛУЧОК	41

ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1 - ПРАШАЛНИК ЗА ПРОЦЕНКА НА НИВОТО НА СВЕСНОСТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА НА ЛОКАЛНО НИВО

ПРИЛОГ 2 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ ЗА ПРОЦЕНКА НА СВЕСТА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ЕЛС

ПРИЛОГ 3 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ КОИ УКАЖУВААТ НА КОМУНИКАЦИЈАТА ПОМЕЃУ ЕЛС И РЕЛЕВАНТНИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

ПРИЛОГ 4 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ КОИ СЕ ИНДИКАТОР ЗА ВРСКАТА МЕЃУ ЈАВНОСТА, НВО И МЕДИУМИТЕ

ПРИЛОГ 5 – ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО КОМУНИКАЦИЈАТА И КООРДИНАЦИЈАТА ПОМЕЃУ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

РЕЗИМЕ НА ПРОЕКТОТ

Име на програмата	Програма на Европската Унија за ИПА техничка помош и институционална надградба - ТАИБ 2010		
Име на проектот	Зајакнување на капацитетите за спроведување на законодавството за животна средина на локално ниво		
Референтен број:	EuropeAid/134079/D/SER/MK		
Број на договор	11-41299/1		
Траење на проектот	Јануари 2015 – Јули 2016		
Почеток на проектот (Датум на состанок за отпочнување на проектот)	20-ти јануари 2015 (22-ри јануари 2015)		
Датум на затворање на проектот	20-ти Јули 2016		
Име:	Јадранка Иванова, Виш проектен соработник	Радица Коцева, Раководител на ЦФЦД	Раул Дауса, Проектен директор
Улога:	Корисник	Договорен орган	Изведувач
Адреса:	МЖСПП Бул. "Гоце Делчев" бр.18 (зграда на МРТВ 10-ти кат) 1000 Скопје, Република Македонија	ЦФЦД Министерство за финансии, Даме Груев бр.14, 1000 Скопје, Република Македонија	Ramboll Hannemanns Allé 53, 23000 Copenhagen, Denmark
Телефон:	+389 75 250 234		+45 5161 6646
Факс:	+ 389 2 3220 165	+389-2-3231-219	+45 4598 8510
E-mail:	j.ivanova@moepp.gov.mk; jadrankaivanova@hotmail.com	radica.koceva@finance.gov.mk	RD@ramboll.dk
Контакт лице:	Јадранка Иванова	Радица Коцева	Раул Дауса
Општа цел	Општата цел на проектот е да се придонесе кон заштитата на животната средина, следењето и имплементацијата на националното законодавство за животна средина на централно и на локално ниво.		
Цел	Целта на овој проект е: <ul style="list-style-type: none"> • Да се зајакнат капацитетите на ЕЛС за имплементација на законодавството од областа на животната средина. • Да се подобри координацијата меѓу централната и локалната власт во спроведувањето на законодавството за животна средина. 		
Очекувани резултати	РЕЗУЛТАТ 1 - Зајакнување на административните капацитети <ul style="list-style-type: none"> • Проценка на општинските административни капацитети за спроведување на законодавството за животна средина и проценка на нивните законски надлежности за животна средина. • Програма за Реформа и Зајакнување на Административните Капацитети за спроведување на законодавството за животна средина на локално ниво придружено со 		

	<p>подготвена листа на правни документи кои го поддржуваат спроведувањето на законодавството за животна средина на локално ниво.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одобрена долгорочна и краткорочна програма за обука и обезбедување на обуки предвидени во согласност со краткорочната програма; • Зајакнување на административните капацитети за спроведување на законодавството за животна средина на централно и локално ниво; <p>РЕЗУЛТАТ 2 - Подготвени правни документи за животна средина кои придонесуваат за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подготвени правни документи (прирачници, упатства, листи за проверка, процедури или друго), и доколку е потребно правни акти за спроведување на избраното законодавство за животна средина под надлежност на ЕЛС, вклучувајќи Упатство за проценка на елаборати за заштита на животната средина на локално ниво, според член 24 од Законот за животна средина; • Подготвени упатства за подготовка на инфраструктурни проекти финансирани од ЕУ, • Подготвена програма за подигање на јавната свест за животна средина на локално ниво; • Подготовка и изведба на надградба на дизајнираниот софтвер и развој на Програма за воспоставување на систем за собирање на податоци, известување и информации за избраните ЕЛС ги подготвува и спроведува. <p>РЕЗУЛТАТ 3 – Спроведување на усвоените правни документи за животна средина на локално ниво:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спроведување на избраните (приоритетните) мерки од Програмата за реформа и зајакнување на административните капацитети за спроведување на барањата за животна средина на локално ниво; • Обезбедени обуки за развој и имплементација на Локални акциони планови за животна средина за 40 лица, обезбедување на препораки за подобрување на процесите поврзани со Локалните акциони планови за животна средина (LEAP-и) и следење на спроведувањето на Локалните акциони планови за животна средина (LEAP-и) во избраните ЕЛС. • Спроведувањето на законодавството за животна средина на локално ниво главно се однесува на квалитетот на воздухот, водата и ИСКЗ секторот со фокус на прашањата кои треба да се земат предвид при издавање на дозволи за Б инсталации (следење на квалитетот на воздухот и бучавата, оценка на влијанието врз животната средина преку елаборат за заштита на животната средина), како и обезбедување на подобрени и спроводливи прирачници и листи за проверка.
Клучни активности	<ul style="list-style-type: none"> • Активност 1 – Подготовка и спроведување на план за учество на засегнатите страни/партнерите

	<ul style="list-style-type: none"> Активност 2 - Проценка на законските барања за спроведување на активности за заштита на животната средина во ЕЛС и проценка на административните капацитети за развој и спроведување на Програмата за Реформа Активност 3 – Спроведување на активности за зајакнување на административните капацитети во ЕЛС Активност 4 - Јакнење на капацитетите за изработка и спроведување на Локалните акциони планови за животна средина. Активност 5 - Изработка и спроведување на програма за обука. Активност 6 – Подигнување на јавната свест и процесите за управување со информации. 								
Клучни чинители	<ul style="list-style-type: none"> Министерство за животна средина и просторно планирање (Одделение за соработка со локалната самоуправа, Одделение за ИПА, Сектор за ЕУ); Министерство за локална самоуправа; Заедница на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС); Девет (9) избрани пилот ЕЛС; Осумте (8) Центри на планските региони; НВО кои се релевантни за активностите на проектот; Б инсталациите во рамките на деветте (9) избрани ЕЛС; Јавни комунални претпријатија; Јавноста во целина. 								
Целни групи	<ul style="list-style-type: none"> Министерство за животна средина и просторно планирање (Одделение за соработка со локалната самоуправа, Одделение за ИПА, Сектор за ЕУ); Министерство за локална самоуправа; Заедница на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС); Деветте (9) избрани пилот ЕЛС; <table border="1"> <tr> <td>Плански регион</td><td>Град/ЕЛС</td></tr> <tr> <td>Скопски регион</td><td>- Град Скопје - ЕЛС Ѓорче Петров - ЕЛС Аеродром</td></tr> <tr> <td>Полошки регион</td><td>- ЕЛС Тетово - ЕЛС Гостивар - ЕЛС Јегуновце</td></tr> <tr> <td>Југозападен регион</td><td>- ЕЛС Охрид - ЕЛС Македонски Брод - ЕЛС Дебарца</td></tr> </table>	Плански регион	Град/ЕЛС	Скопски регион	- Град Скопје - ЕЛС Ѓорче Петров - ЕЛС Аеродром	Полошки регион	- ЕЛС Тетово - ЕЛС Гостивар - ЕЛС Јегуновце	Југозападен регион	- ЕЛС Охрид - ЕЛС Македонски Брод - ЕЛС Дебарца
Плански регион	Град/ЕЛС								
Скопски регион	- Град Скопје - ЕЛС Ѓорче Петров - ЕЛС Аеродром								
Полошки регион	- ЕЛС Тетово - ЕЛС Гостивар - ЕЛС Јегуновце								
Југозападен регион	- ЕЛС Охрид - ЕЛС Македонски Брод - ЕЛС Дебарца								

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

АДКОМ	Здружение на даватели на комунални услуги
ДЗС	Дирекција за заштита и спасување
ДИЖС	Државен инспекторат за животна средина
ЕЛС	Единици на локална самоуправа
ЕУ	Европска Унија
ЗГ	Здружение на граѓани
ЗЕЛС	Здружение на единиците на локалната самоуправа
ИЈЗ	Институт за јавно здравје
ИСКЗ	Интегрирано спречување и контрола на загадувањето
ЈП	Јавно претпријатие
ККЈ	Канцеларија за комуникација со јавноста
ЛЕАП	Локален еколошки акционен план
МЕ	Министерство за економија
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МЗ	Министерство за здравство
МЗЖВ	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
МЛС	Министерство за локална самоуправа
МТВ	Министерство за транспорт и врски
НВО	Невладини организации
НПАА	Национална програма за усвојување на европското законодавство
ОВЖС	Оценка на влијание врз животната средина
ПЈС	Подигнување на јавна свест
ППЈС	Програма за подигнување јавна свест
РЦ	Регионален центар
С.В.	Службен весник
СОВЖС	Стратегиска оцена на влијание врз животната средина
ТАИБ	Помош при транзиција и градење на институциите
УЖС	Управа за животна средина
УХМР	Управа за хидрометеоролошки работи
ХБИ	Хидро биолошки институт
ЦУК	Центар за управување со кризи

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Програмата за подигнување на јавна свест (ППЈС) е подготвена врз основа на анализата на мислењето на ЕЛС, анализа на интеракцијата помеѓу засегнатите страни и квантитативна и квалитативна анализа на постоечките мерки за подигнување на јавна свест како и комуникациските алатки користени од страна на одговорните лица за животна средина. Исто така беше спроведено и истражување, анализа на законодавството, стратешките документи и документите изработени во рамките на проектот со цел детално да се оцени моменталната состојба поврзана со нивото на свесност и нивото на имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво. Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ја има главната улога во доставување информации поврзани со променетото законодавство, како и улога во обезбедување успешна комуникација со ЕЛС, јавните и другите релевантни чинители. Спроведената анализа покажува дека МЖСПП комуницира редовно со ЕЛС, но оваа комуникација треба да биде зајакната доколку се очекува да се подобри имплементацијата на законодавството за животна средина на локално ниво.

ЕЛС се свесни за најголем дел од законодавството за животна средина што треба да биде имплементирано на локално ниво, но исто така е евидентно дека тие се повеќе запознаени со законодавството за некои сектори, како што се секторите отпад, Б-ИСКЗ, елаборати за животна средина, повеќе од некои други сектори (пр. бучава). Најголем дел од ЕЛС, особено малите имаат ограничени капацитети и ресурси, со само 1 или 2 вработени, а има и случаи каде инспекторот за животна средина е истата личност која работи на одобрување на Б дозволите и елаборатите. Во врска со вклучувањето на јавноста во процесот на донесување одлуки, ЕЛС се исто така свесни за легислативата и процедурите за вклучување на јавноста но недостига имплементација. Па така, доколку се очекува поголемо учество, треба да се обезбедат подобри информации, фокусирајќи се на текот на информациите, видот и вклучување на јавноста.

Зголемувањето на јавната свест е комплексен и долготраен проблем, за чие решавање е потребен мулти секторски пристап, вклучително и економски, социјални, правни, психолошки и други аспекти кои го опфаќаат секојдневниот живот на граѓаните. Подготовката на ППЈС е базирана на голема и детална анализа на повеќе аспекти кои ги вклучуваат и идентификуваните чинители и препознавањето дека одржливоста и подигнувањето на јавна свест се долгорочни процеси. Како и да е, треба да биде јасно дека подобрувањето на јавната свест на долгорочно ниво не може да биде подобрена преку големи и еднократни активности. Помали активност, користејќи едноставни алатки и спроведување на долгорочни активности ќе донесат повеќе успех во подигнувањето на јавната свест за животната средина.

Животната средина е една од најважните прашања во нашето општество и треба да биде приоритет за дискусија и решавање на проблемите. За жал, врз основа на спроведената анализа, јавните медиуми не ја согледуваат животната средина и проблемите од животна средина во доволна мера. Информации за животна средина се објавуваат ретко, и дури и уште поретко во контекст на тоа дека заштитата на животната средина е неопходна за човековата благосостојба. Има многу малку едукативни статии за подигнување на јавната свест и заштитата и унапредувањето на животната средина. Затоа, цврстата соработка со националните медиуми и подигнување на свеста на животната средина се чекори преку кои треба да ја започнеме борбата со загадувањето на животната средина. Усвојувањето на сериозен и директен пристап од страна на сите засегнати страни е најдобриот начин да се промовира подобра животна средина и да се подобри нивото на зачувување на животната средина од страна на секој поединец.

Комуницирањето на проблемите со животната средина на сите нивоа, спроведување на политички дебати за прашањата за животна средина и спроведување мали, но долгорочни активности се едни од начините за подигнување на јавната свест. Исто така треба да се знае дека ефективното транспонирање на законодавството за животна средина обезбедува солидна основа за заштита на животната средина. Активностите треба да бидат спроведени во насока

на поголема имплементација на законодавството за животна средина на сите нивоа, особено доколку се очекува добра животна средина за секој поединец во заедницата.

2. ВОВЕД

Овој извештај е изработен во рамките на проектот „Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално“, ниво“, EuropeAid/134079/D/SER/MK. Проектот е финансиран преку Европската програма „Помош при транзиција и градење на институциите — ТАИБ 2010“. Главен корисник на проектот е Министерство за животна средина и просторно планирање (МЖСПП). Другите корисници се Министерството за локална самоуправа, деветте општини селектирани да бидат дел од проектот: Град Скопје, Ѓорче Петров, Аеродром, Тетово, Гостивар, Јегуновце, Охрид, Македонски Брод и Дебрца, како и Асоцијацијата на единиците на локалната самоуправа (ЗЕЛС).

2.1 Основа

Во 2005 година земјата корисник го доби кандидатскиот статус за пристап во ЕУ. Секторот животна средина е крстосница и игра значајна улога во процесот на пристапување. Усогласувањето на националното законодавство со барањата од ЕУ започнаа во согласност со Националната програма за усвојување на ЕУ законодавството (НПАА), подржано во областа животна средина од страна на Националниот Еколошки Акционен План.

Планот за институционален развој на националните и локалните капацитети за управување со животна средина 2009-2014 за поглавјето 27 – Животна средина ја разгледува важноста за соработката помеѓу чинители и експлицитно изјавува дека *„сите засегнати страни треба да учествуваат во процесот на Европската интеграција, што значи дека подготовката на целата документација и позиции кои ќе бидат презентирани пред ЕУ се усвоени преку транспарентни процедури и во консултација со сите вклучени страни“*.

Целта на проектот „Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво“ е да се подобри имплементацијата на законодавството на локално ниво. Оваа ППЈС е дел од напорите на проектот за подигнување на јавната свест за прашањата од животна средина во општините воглавно фокусирајќи се на проблемите поврзани со одговорностите на општините. Дополнително на активностите поврзани со воздух, вода, отпад и ИСКЗ, ППЈС ќе обрне внимание на подигнување на јавната свест за прашањата поврзани со бучавата, поплавите и ерозиите.

Цел

Целта на ППЈС е да обезбеди долгорочен систематски пристап за поголема вклученост на јавноста во процесот на донесување одлуки, зголемена јавна свест за различни прашања од областа на животна средина и зголемена комуникација помеѓу јавноста и ЕЛС. Целта е да се обезбеди одржлив пристап за постојано зголемување на свеста за животната средина. Специфичните цели на ППЈС се фокусираат на:

- Обезбедување насоки за подобрена комуникација помеѓу ЕЛС и МЖСПП
- Обезбедување насоки за спроведување на тековна, долгогодишна програма за подигнување на јавна свест
- Предлагање соодветни комуникациски алатки и процедури за секоја целна група

2.2 Генерален пристап и методологија

Со цел да се постигнат овие цели, следните активности беа спроведени:

- Истражување – преглед на различните достапни документи во врска со чинителите и имплементацијата на законодавството за животна средина на локално ниво
- Квантитативно и квалитативно истражување
- Интервјуа со чинители (ЕЛС, за прибирање информации и проценка на нивните навики во врска со комуникацијата со МЖСПП, општата јавност и другите засегнати страни)
- Дистрибуција на прашалници и анализа на одговорите
- Анализа на постоечката комуникација, кампањи и активности, предмет на управување со животна средина и информации

2.3 Структура на извештајот

Поглавје 1, Извршно резиме – ова поглавје ги сумира информациите достапни и работата завршена со цел подготовката на извештајот

Поглавје 2, Вовед, - ја опишува основата за изработка на овој документ, целта и методологијата, структурата на извештајот како и законската основа за вклучување на јавноста во прашањата поврзани со животна средина

Поглавје 3, Дефинирање на засегнатите страни – ова поглавје ги дефинира засегнатите страни кои се релевантни за проектот и оние кои се релевантни за овој документ

Поглавје 4, Анкета за нивото на свест за животна средина, ова поглавје обезбедува квалитативна и квантитативна анализа, спроведена со цел проценка на нивото на свест кај главните засегнати страни

Поглавје 5, Анализа на постоечките мерки за подигнување на јавна свест, - комуникациски алатки, национални кампањи и други мерки се анализирани во ова поглавје. Ова поглавје укажува на недостатоците на постоечките мерки и обезбедува насоки за тоа како да се идентификуваат нови

Поглавје 6, Идентификација на мерки за подигнување јавна свест, - мерки за подигнување јавна свест се идентификувани и опишани со цел полесна имплементација

Поглавје 7, Препораки за подобрување на алатките за подигнување на јавна свест – ова поглавје обезбедува елаборација на комуникациските алатки кои треба да бидат употребени со цел подигната свест и знаење кај идентификуваните чинители

Поглавје 8, Заклучок

Прилог 1 – Прашалник за проценка на нивното на свесност за животна средина на локално ниво

Прилог 2 – Квалитативни одговори за проценка на свеста за животна средина во ЕЛС

Прилог 3 – Квалитативни одговори кои укажуваат на интеракцијата помеѓу ЕЛС и релевантните засегнати страни

Прилог 4 – Квалитативни одговори кои укажуваат на интеракцијата со јавност, НВО и Медиумите

Прилог 5 - Прашања поврзани со комуникацијата и координацијата помеѓу засегнатите страни

2.4 Законска основа за вклучување на јавноста во прашањата поврзани со животна средина

2.4.1 Архуска Конвенција

Архуската конвенција беше усвоена на 25^{ти} јуни 1998 и влезе во сила на 30^{ти} октомври 2001 година.

Архуската Конвенција се залага за многу права на јавноста (индивидуи и нивни асоцијации) во врска со животната средина. Страните на Конвенцијата се обврзани да ги усвојат неопходните одредби за да можат јавните власти (национални, регионални, локални) да допринесат овие права да станат ефективни. Македонија ја ратификуваше Конвенцијата на 22^{ра} јули 1999.

Конвенцијата се залага за:

- **„пристап до информации за животна средина“** – правото секој да добива информации за животна средина кои ги поседуваат јавните власти. Ова вклучува информации за состојбата со животна средина, но исто така и политики или мерки кои се преземени, или состојбата за човековото здравје и безбедност во случаи во кои тоа може да биде засегнато од состојбата со животната средина. Апликантите имаат право да ја добијат оваа информација во рок од еден месец и без да објаснуваат зошто им е потребна. Дополнително, јавните власти се обврзани во рамките на конвенцијата активно да ги споделуваат информациите за животна средина кои ги поседуваат;
- **„вклучување на јавноста во процесот на донесување одлуки од областа на животната средина“** – правото на учество во процес на донесување одлуки. Јавните власти треба да направат припреми со цел да и овозможат на засегнатата јавност и невладините организации да коментираат на предлозите за проекти кои ја засегаат животната средина, или плановите и програми во врска со животната средина, за овие коментари да бидат земени предвид во процесот на донесување одлуки, и информации да бидат обезбедени за финалната одлука и причините за тоа
- **„пристап до правда“** – право за разгледување на процедурите; да ги преиспита јавните одлуки кои биле направени без почитување на двете гореспоменати права или Законот за животна средина генерално

2.4.2 Закон за животна средина

Законот за животна средина обезбедува солидна основа покривајќи ги сите аспекти поврзани со вклучување на јавноста во процесот на донесување одлуки, вклучително и процедури за информирање на јавноста, објава на одлуките за стратешките документи кои треба да бидат усвоени од страна на релевантните министерства, како и процедурите за спроведување на јавни расправи. Сите овие прашања се покриени во различни членови:

Член 5, обезбедува дефиниција за „јавноста и засегнатата јавност“

- **Член 26,** ги пропишува обврските на градоначалниците и министерот за информирање на јавноста за нивото на загадување во животната средина
- **Член 51,** го опишува правото на пристап до информации од животна средина
- **Член 61,** се однесува на процедурите за усвојување на планските документи, подготовка на законски документи и учество на јавноста во процедурите
- **Член 69,** ги опишува процедурите за информирање на јавноста и учество на јавноста
- **Член 74,** се однесува на одговорностите на органот кој го усвојува планскиот документ за информирањето на релевантните органи и јавноста
- **Член 90,** се однесува на обврските на одговорниот орган за информирање на јавноста за оценка на влијание врз животната средина
- **Член 91,** се однесува на обврските на одговорниот орган за проблемите во животната средина во врска со спроведување на јавна расправа најмалку 5 дена пред истекот на рокот за разгледување на планскиот документ.

3. ДЕФИНИРАЊЕ НА ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

3.1 Идентификација на засегнатите страни за Програмата за подигнување на јавна свест

➤ ЕЛС

Карактеристики

Како дел од процесот на децентрализација, ЕЛС добија голем број одговорности за заштита на животната средина во рамките на различни закони за животна средина.

Целата комуникација во секоја ЕЛС во врска со животната средина е одделението за животна средина. Во моментот не постои лице за контакт одговорно за комуникација со МЖСПП, интерно со другите сектори во рамките на ЕЛС или со другите засегнати страни. Па така, комуникацијата со сите засегнати страни се одвива преку претставниците на секторите за животна средина врз основа на нивната добра волја.

Во врска со подигнувањето на јавната свест, одговорностите на ЕЛС се поврзани со преземање активности за подигнување на свеста во различни сектори за животна средина, обезбедување тренинзи и други активности за зајакнување на капацитетите, обезбедување информации за нивото на загадување и известување за граѓаните за локалното население доколку нивото на загадување е зголемено.

Во врска со учеството на јавноста, ЕЛС се обврзани да ја вклучуваат јавноста во подготовката и усвојувањето на стратешките документи за животна средина како што се: ЛЕАП-и, програми за управување со отпад, планови за бучава, планови за загадување на воздухот, стратегии за биодиверзитет и сл.

➤ Општа јавност

Карактеристики

За потребите на овој извештај, општата јавност е дефинирана како важен чинител во процесот на подигнување на јавната свест за различни прашања од областа на животната средина кои се релевантни за локално ниво. Општата јавност е главен чинител кој мора да биде вклучен во издавањето на дозволи од областа на животна средина и за време на подготовката на плановите за животна средина. Таа е главен чинител за управување со животната средина, во услови на општа свесност и промени во навиките. Подигнување на свеста на локалното население за потребите од нивната вклученост во процесот на донесување одлуки во областите како што се квалитет на вода и воздух, заштита на природа, индустриско загадување, бучава во животна средина и отпад се многу важни за имплементација на законодавството за животна средина.

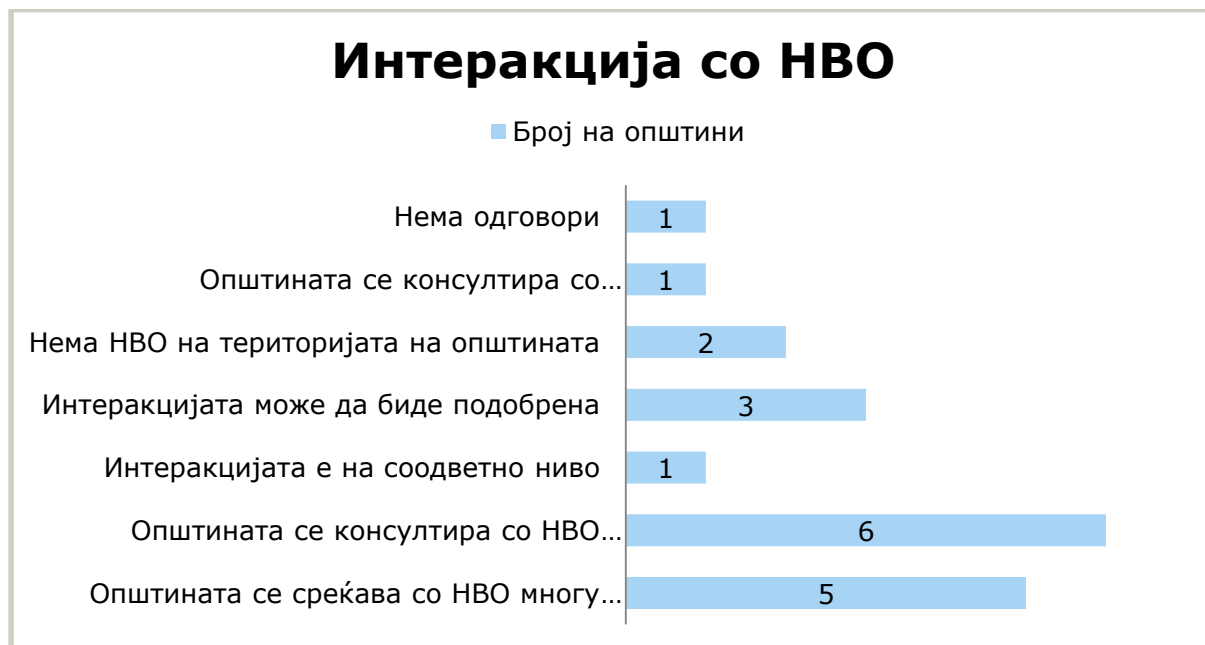
4. АНКЕТА ЗА НИВОТО НА ЈАВНА СВЕСТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА КАЈ КЛУЧНИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

Анкета за нивото на свесност беше спроведена врз основа на следната методологија:

1. Спроведување квантитативна анализа преку дистрибуција на прашалници до ЕЛС и проценка на нивото на нивната свесност, искористување на алатките за комуникација, мерки за подигнување на јавна свест обезбедени од страна на локалната заедница и нивото на вклученост на јавноста во процесот на донесување одлуки,
2. Спроведување квалитативна анализа за наодите од интервјуата спроведени со засегнатите страни поврзани со нивото на јавна свест кај секоја засегната страна,
3. Проценка на комуникацијата со ЕЛС со општата јавност вклучително и НВО и медиумите.

Анализата беше спроведена врз основа на одговорите обезбедени од страна на вработените за животна средина во деветте општини за време на директните разговори спроведени од страна на проектниот тим. Одговорите се базираат на мислењето на вработените и се обезбедени преку комплетирање на прашалник кој се состои од прашања поврзани со комуникација и координација со сите засегнати страни. Оваа анализа ја вклучува квантитативната и квалитативната процена на ставовите на општините за интеракцијата со другите засегнати страни со приватни интереси. Во табелата е обезбеден Анекс е, каде одговорите поврзани со овој извештај се земени во предвид. Прашањата се исто така дадени во истиот анекс.

Интеракција на ЕЛС со НВО

Најголем дел од општините, 26%, се среќаваат редовно со НВО секторот, иако 11% од општините немаат локални НВО. Графиконот покажува дека 32% од општините се консултираат со НВО, и многу од нив имаат блиска соработка со НВО секторот на различни иницијативи поврзани со решавање на проблемите од животната средина во општината. На пример, Општина Аеродром спроведува енергетски контроли заедно со невладините, и заедно обезбедуваат различни тренинзи за енергетика и животна средина; Општина Охрид соработува

со локалните НВО со цел заштита на птиците, езерото и други прашања кои ја засегаат општината директно. Постојат општини кои немаат локални невладини организации но сепак наоѓаат начин да соработуваат и да вклучуваат НВО во своите активности.

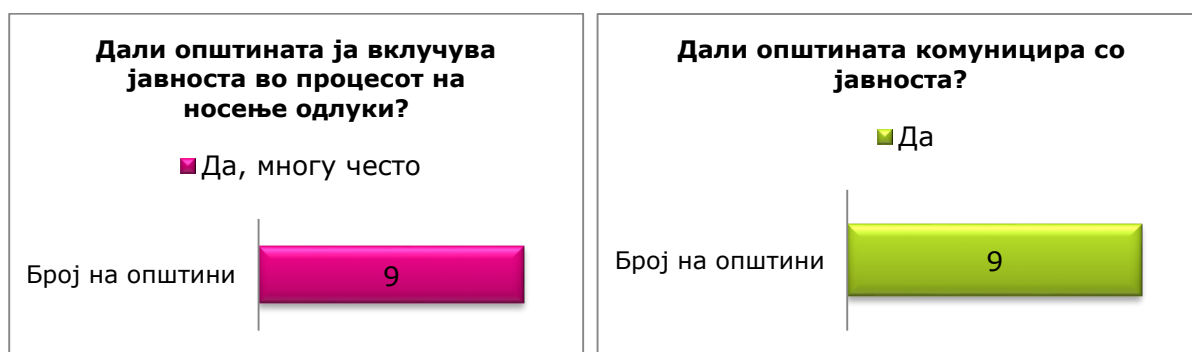
Во некои општини невладините се многу активно вклучени кога важни стратешки документи треба да бидат усвоени.

Три од испитаните општини планираат да ја подобрат интеракцијата со невладините користејќи различни пристапи како што се:

- Доделување финансиска помош за НВО секторот
- Имплементација на повеќе заеднички проекти
- Директна комуникација и сл.

Интеракција на општините со јавноста

Интеракцијата со јавноста е многу важна за секојдневната работа на секоја општина. Сите општини се свесни за тоа колку е важно да се среќаваат со јавноста често, иако согласно одговорите сите општини се среќаваат со јавноста многу често. Како и да е, ситуацијата на терен е всушност многу поинаква, особено доколку ги анализираме комуникациските алатки и канали што општините ги користат. На ваков начин можеме да забележиме дека или комуникацијата не е честа или постојат различни критериуми за фреквентна комуникација.

Во врска со вклучувањето на јавноста во процесот на донесување одлуки, сите девет општини се изјаснија дека ја вклучуваат јавноста многу често. Некои општини ја вклучуваат јавноста на јавните расправи кои се одвиваат кога некои стратешки документи треба да се усвојат, но некои од нив ја покануваат јавноста за време на работата на општинскиот совет како и во процесот на носење на одлуките. Како и да е, во спротивно на позитивните одговори поврзани со фреквентната вклученост на јавноста, овие изјави треба да бидат дополнително разгледани и истражувани, бидејќи моменталната состојба укажува на недоволна вклученост на јавноста.

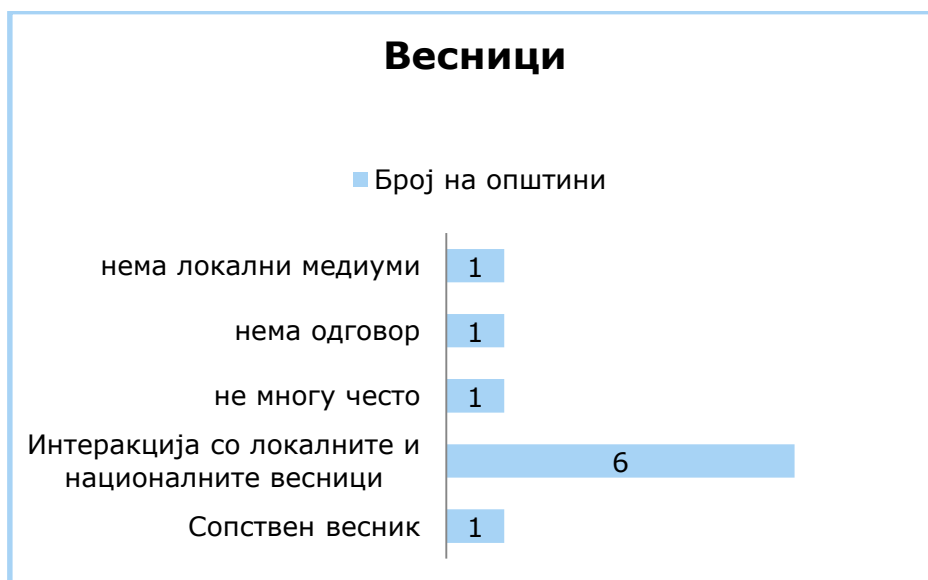
На прашањето дали општината комуницира со јавност, сите девет општини одговориле со „да“, иако согласно одговорите дадени погоре очигледно е дека тие ја разбираат веб страната како регуларна комуникација со јавноста. Освен ова општините ги подразбираат и отворените денови во општината, годишните посети до локалните заедници и испраќањето на циркуларни писма како честа комуникација и како соодветен начин за идентификување на нивните потреби и проблеми.

Освен вклучувањето на јавноста, најголем дел од општините, 67% сметаа дека интеракцијата со јавноста може да биде подобрена. Само 22% од општините ја сметаат моменталната интеракција на соодветно ниво, додека пак 11% од општините не го одговориле ова прашање. Дополнително, изјави добивме и од неколку општини кои укажуваат на нивото на свесност за подобрување на вклученоста на јавноста:

- Интеракцијата може да биде подобрена со воведување на повеќе отворени денови и состаноци со јавноста
- Интеракцијата може да биде подобрена со подигнувањето на свесноста и знаењето на јавноста
- Интеракцијата може да биде подобрена со почести состаноци со граѓаните и засегнатите страни, известувања во врска со работата на општината на своите веб страни, огласни табли во секое населено место и земање во предвид на сугестиите од страна на граѓаните.

Интеракција помеѓу општините и медиумите

66,7% од општините комуницираат редовно со локалните и национални весници. Ова покажува дека интеракцијата со медиумите е на високо ниво согласно интервјуата спроведени со претставниците од општините.

Во врска со интеракцијата со телевизијата како медиум, ситуацијата е дури и подобра, при што 77,8% од општините комуницираат со локалните и национални медиуми. Ова укажува дека општините ја користат телевизијата како главен медиум кога информации за специфични прашања треба да бидат доставени до јавноста.

Интеракцијата со радиото како медиум е исто така една од преферираните опции, каде што 66,7% го користат радиото за интеракција со јавноста дополнително на другите медиуми.

Само 33,3% од општините ја сметаат интеракцијата со медиумите на соодветно ниво. Општините сметаат дека интеракцијата може да биде подобрена со заедничка соработка и преку промоција на општината во локалните и националните медиуми и имплементација на повеќе кампањи.

ЗАКЛУЧОК

Согласно квалитативната анализа спроведена преку директни интервјуа со општините, најголем дека од општините имаат редовна комуникација со јавноста, ја информираат јавноста многу често и редовно ја вклучуваат јавноста во процесот на носење на одлуките.

Како и да е понатамошните анализи за типот на комуникација, вклученост на јавноста и информирање на јавноста, не ги подржуваат горенаведените изјави и одговори. Затоа, потребно е да бидат идентификувани систематски и долгорочни мерки за подобрување на моменталната состојба.

4.1 Резиме на анкетата

Истражувањето беше спроведено со помош на прашалник структуриран во неколку поглавја во врска со:

- Општинските капацитети
- Комуникација и координација со МЖСПП
- Вклученост на јавноста
- Идентификација на проблемите од животна средина
- Свеста на општините за прашањата од животна средина

Прашалникот беше дистрибуиран директно до испитаниците со објаснување за прашањата и барање да се одговори прашалникот анонимно. Сите испитаници одговорија на прашалникот на проектната работилница за програмата за реформи на 23ти февруари 2016 година.

Прашалникот беше спроведен на репрезентативен примерок од 17 општини и 23 испитаници, вработени во општините. Примерок од прашалникот е даден во Прилог 1 на овој документ заедно со анализата на одговорите во графикони. Резимето од квантитативната анализа е дадено подолу.

Општински капацитети

Анализата покажува дека најголем дел од општините немаат посебно одделение за животна средина, при што одделението е вообичаено споено со одделението за комунални прашања, локален економски развој или урбанизам. Во врска со општинските капацитети, најголем дел од општините, особено помалите имаат само по еден вработен, што укажува на недостиг од капацитети, земајќи во предвид дека еден вработен е одговорен за спроведување на сите прашања од областа на животната средина.

Комуникација помеѓу МЖСПП и општините

Согласно добиените одговори, евидентно е дека комуникацијата помеѓу МЖСПП и ЕЛС постои, при што се одвива со различни цели и не е ограничена на размена на информации за промената во законодавството и едукација во различни сектори од животна средина. Комуникацијата помеѓу МЖСПП и најголем дел од општините не е ниту постојана ниту редовна. Тие комуницираат ретко и нивната комуникација не е структурирана, што значи дека тие комуницираат за различни цели преку различни канали кои не се унифицирани и притоа не можат да бидат следени и евалуирани. Општините вообичаено имаат потреба од информации поврзани со решавање на проблеми кои произлегуваат од нивната секојдневна работа, па така тие контактираат специфични одделенија (отпад, вода, воздух, ИСКЗ) во МЖСПП или во Државниот инспекторат за животна средина.

Информирање на јавноста

Информирањето на јавноста за усвојувањето на различните стратешки документи или други релевантни прашања од областа на животната средина вообичаено се спроведува преку веб страните на општините кои се користат како најчести алатки за комуникација и информација. Како и да е, освен анализата на нивното мислење за начинот на информирање на јавноста, квалитативната анализа, спроведена за бројот и фреквентноста на огласите објавени на општинските веб страни укажува дека не постои редовно информирање на јавноста. Повеќе информации во врска со оваа се дадени во поглавјето 6.3.2.

Спроведување на јавни расправи

Спроведувањето на јавни расправи пред усвојувањето на стратешките документи е законска обврска на општините, и тие се свесни за ова обврска. Најголем дел од општините практикуваат да испраќаат информации за јавните расправи преку одделението за животна средина кое е добро запознаено со законските обврски. Но во голем дел од општините поканата ја испраќа одделението за односи со јавноста, одделението кое го подготвува документот или некогаш директно од канцеларијата на градоначалникот.

Кога треба да се покани јавноста, најкористениот метод е веб страната. Доколку ги провериме веб страните на општините ќе забележиме дека има многу малку информации за јавни расправи, а понекогаш е објавен само документот како посебен документ на самата веб страница. Голем дел од општините пишуваат записници од спроведените јавни расправи и ги прифаќаат добиените коментари, но исто така има општини кои не ги сметаат коментарите како релевантни за стратешкиот документ што треба да се усвои.

Јавна свест за прашања од животна средина

Анкетата спроведена укажува дека општините се свесни за проблемите во животната средина. Најголем дел од нив сметаат дека сите проблеми со животна средина се подеднакво важни и не приоритизираат, но има и голем дел од нив кои ги приоритизираат проблемите, и сметаат дека проблемите во секторот отпад се најважни. Согласно нивните одговори, кога тие ќе забележат некаков проблем, тие го информираат одговорното лице во општината или го информираат МЖСПП.

Постојат и општини кои изјавиле дека ја информираат јавноста за проблемите со животната средина во општината. Но овие изјави не можат да бидат земени предвид, бидејќи изјавите не се поткрепени со видливи активности кои укажуваат на редовно информирање на јавноста во врска со проблемите од животната средина.

Перцепција за моменталната состојба во различните сектори за животна средина

Кога станува збор за перцепцијата на проблемите од секторот отпад, согласно мислењето на општините овие проблеми се најчесто поврзани со постоењето на нелегални депонии, ниска свест кај населението за селекција на отпадот, рециклирање и користа од соодветното постапување со отпадот. Во врска со секторот води, најголем дел од општините сметаат дека проблемот е поврзан со недостиг на пречистени станици, но исто така и со нерегулираните речни корита и непостоењето на посебен атмосферски и фекален канализационен систем.

Проблемите поврзани со воздухот се поврзуваат со недостиг од мониторинг на амбиентен воздух и нелегално горење на одредени материи од страна на локалното население со цел греење или пак справување со отпадот. Ниската свест за потребата од намалување на загадувањето на воздухот е исто така идентификувана како проблем, од многу претставници од општините.

Во врска со ИСКЗ, интересно е дека најголем дел од испитаниците како проблем ја идентификуваа ниската свест на операторите и нивните обврски кои произлегуваат од законодавството за животна средина. Во продолжение на ова, некомплетните апликации за дозволи или елаборати исто така влијаат на процесот на издавање дозволи во општините.

Претставниците на општините ја оценија ситуацијата во одделни сектори со оценки од 1 до 5, каде што 1 е најниска а 5 највисока. Согласно нивните одговори, може да се види дека најголем дел од нив се свесни дека состојбата во секторите отпад, воздух, води, загадување на воздух, ИСКЗ, ерозија и поплави е многу лоша. Најголем дел од општините ја оценија состојбата во секторот отпад со 2, но исто така има и оценки 3 и 4. Оценувањето во секторот води и воздух е слична и најголем дел од општините ја оцениле со 3. Ерозијата и поплавите се евалуирани со слични оценки, 3 или 4, во зависност од општината.

ЗАКЛУЧОК

Претставниците од општините се свесни за нивните обврски и одговорности кои произлегуваат од законодавството за животна средина. Анализата покажа дека тие ги препознаваат проблемите кои постојат во општината. Тие се исто така свесни дека свеста кај јавноста е на ниско ниво. **Тие можат да ги приоритизираат проблемите и многу често се способни да преземат акција, но за жал досега не многу е направено со цел решавање на проблемите за животна средина на локално ниво,** како и да преземат акции за подигнување на јавната свест кај општата јавност.

5. АНАЛИЗА НА ПОСТОЕЧКИТЕ МЕРКИ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНА СВЕСТ

5.1 Општи информации

Ова поглавје се фокусира на мерките за подигнување на јавна свест кои се користат од страна на целни групите евалуирани во оваа програма. Освен мерките за подигнување јавна свест, комуникациските алатки исто така се евалуирани и анализирани како канали за праќање пораки и подигнување на јавната свест.

Следните алатки беа анализирани:

- Веб страната на МЖСПП, социјалните медиуми на МЖСПП
- Интернет пристапот во Македонија и поврзаноста на домаќинствата на интернет
- Брошури, флаери дистрибуирани од страна на МЖСПП
- Национални кампањи за животна средина
- Веб страните на општините, 9 пилот општини
- Фејсбук фан страните на општините
- Општинските весници (на оние општини кои публикуваат)
- Национални дневни весници
- Преглед на активностите во ЛЕАП-ите поврзани со подигнување на јавна свест

Согласно Заводот за статистика на Македонија, во 2015 година, 69,4% од македонските домаќинства имале пристап до интернет, при што 70,4% од интернет корисниците се на возраст од 15-74 години. Што се однесува пак до комерцијалните претпријатија со повеќе од 10 вработени, 93,5% имале пристап до интернет во 2015 година.

Околу 1/3 од македонските граѓаните се активни на социјалните мрежи. Во основа, македонската популација помала од 25 години го користи интернетот и социјалните мрежи.

Согласно веб порталот www.internetworldstats.com во 2014 година имало 1.408.278 интернет корисници од Македонија, со пенетрација од 68.1%. Во однос на Фејсбук корисниците, во ноември 2015 година имало 1.000.000 корисници, со 46,5% стапка на пенетрација¹.

5.2 Алатки за подигнување јавна свест користени од засегнатите страни

5.2.1 Министерство за животна средина и просторно планирање (МЖСПП)

5.2.1.1 Веб страна на МЖСПП

МЖСПП е главната засегната страна и клучна институција во процесот на подигнување јавна свест. Токму затоа повеќе внимание се посветува на алатките за подигнување на јавна свест што ги користи оваа институција за информирање на јавноста и подигнување на свеста кај ЕЛС.

Најдобрата алатка за лесна и брза дисеминација на информациите е веб страната. Веб страната на МЖСПП е достапна на www.moepp.gov.mk

Во табелата подолу се дадени информациите кои се пласираат на веб страната на МЖСПП, класифицирани согласно типот на информација, фреквенција на секоја информација и целна група до која е упатена информацијата. Ова обезбедува јасна слика за типот на информација која се испраќа до јавноста и другите засегнати страни. Информациите се исто така дадени согласно типот на информации обезбедени.

¹ www.internetworldstats.com

Табела 1–Информации на веб страната на МЖСПП

	Фреквенција (дневно, неделно, месечно)	Тип на информација (информативна, едукативна, препорака)	Недела 1 01.12-06.12	Недела 2 07.12-13.12	Недела 3 14.12-20.12	Недела 4 21.12-27.12	Недела 5 28.12-31.12
Информации за загадувањето	Неделно	Препорака	/	/	2	1	/
Информации за проекти спроведени заедно со ЕЛС	Неделно	Информативна	/	3	1	2	2
Информации за активностите на МЖСПП	Неделно	Информативна	1	2	2	/	1
Информации за меѓународна соработка	Неделно	информативна	/	1	1	/	/

5.2.1.2 МЖСПП во социјалните медиуми (Facebook и Twitter)

МЖСПП е исто така многу активно во социјалните медиуми, и поседува Фејсбук фан страна со 1.116 обожаватели, што не е голем број, но со оглед на фактот дека спонзорирани огласи за обезбедување повеќе обожаватели не се платени, и оваа бројка е одлична.

Тие редовно ја ажурираат својата фан страна, и сите објави од веб страната веднаш се објавуваат и на Фејсбук фан страната. Информациите кои се објавуваат се однесуваат на започнатите проекти или пак на прогресот на инфраструктурните проекти во општините (на пр. системи за водоснабдување, пречистителни станици, изградба на канализациони системи), но исто така има и многу информации поврзани со меѓународна соработка, проекти на МЖСПП, препораки за загадување на воздухот и информации од едукативен карактер.

МЖСПП се исто така многу активни на Твитер, но овде целна група е меѓународната јавност, па затоа информациите се објавуваат на англиски јазик.

5.2.1.3 Прес клипинг

МЖСПП подготвува и прес клипинг од најважните објави во медиумите поврзани со животна средина. Прес клипингот се подготвува на дневна основа и се е зачувано на веб страната под секцијата „Медиуми“

5.2.1.4 Национална кампања – Нула отпад Македонија, организирана во рамките на проектот „Ајде Македонија“

Проектот „Нула отпад Македонија“ ги иницираше следните процеси:²

- Развој на свеста помеѓу населението за модерното управување со отпад и за потребата да се преземе одговорност како загадувач и да учествуваат активно преку соодветни активности на локално ниво
- Едукација на населението, со посебен фокус на младите, во врска со концептот нула отпад (отпадот е сировина, принципи на селекција, повторна употреба и рециклирање)
- Развој на детална база на податоци за локациите, типот и количината на отпадот преку организирано и синхронизирано мапирање
- Зајакнување на капацитетите на локалните заедници во областа на управување со отпад
- Воведување одржливи мрежи за социјалните актери (институции, граѓани и НВО) кои ќе делуваат да го спречат појавувањето на нелегални депонии

Проектот започна да се спроведува во 2012 година и оттогаш секоја година се спроведува со МЖСПП, ЕЛС, основните училишта и многу други засегнати страни и подржувачи на овој проект.

Овој проект под името „Ајде Македонија“ стана национално препознаен од страна на различни засегнати страни, и секоја година општините ја подржуваат иницијативата преку спроведување различни активности за собирање отпад. Согласно објавите во дневните весници, околу 60 општини се вклучени во оваа кампања при што собираат отпад на своите територии. МЖСПП е еден од главните подржувачи на оваа кампања, иницирана од страна на граѓанската организација „Биди зелен“.

5.2.1.5 Национална кампања – денот на дрвото

Денот на дрвото е национална кампања иницирана од страна на Владата на Република Македонија и е подржана од сите општини, ЗЕЛС, и Јавното претпријатие Македонски шуми. Секоја година, два дена во годината се неработни денови (еден во пролет и еден во есен) со цел пошумување на земјата. Секоја јавна институција, јавно или приватно претпријатие, бизнис секторот и други претпријатија се поттикнуваат да засадат дрво на овој ден. Вкупно 2560 хектари се пошумени во 2008, 3915 во 2009 година, во 2010 година – 2017 хектари, а во 2011 година за време на пролетната акција, 744 хектари биле пошумени. Што е уште поважно, за време на регуларната програма за проширена репродукција на шумите во периодот од 2006 до 2010, вкупно 7220 хектари биле пошумени.

Денот на дрвото и обезбеди на Македонија меѓународна афирмација.

5.2.1.6 Промотивни материјали (Брошури, флаери, постери)

Печатењето брошури и флаери не се многу популарна алатка за известување на јавноста и различните целни групи. Подготовката и печатењето се скапи, и земаат повеќе време да се дистрибуираат, а особено е тешко да се стигне до саканата јавност. Затоа МЖСПП не изработува флаери и брошури во последните години, и ја информира јавноста преку својата веб страна и социјалните медиуми (Фејсбук и Твитер) кои се редовно ажурирани. Флаерите кои

² <http://www.bidizelen.org/en/component/content/article/121-clean-up-macedonia.html>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

се прикажани подолу на сликата се изработени од страна на МЖСПП пред 5-7 години. Постојат и нови флаери на веб страната на МЖСПП но тие не се директно изработени до МЖСПП.

Пластична кеса? – Благодарам не! Чисти канали – наша потреба! СТОП! За пластичните шишиња

Скорешна брошура за горење дрва

5.2.1.7 ЛЕАП

ЛЕАП-ите се многу важни документи за имплементација на мерките за подигнување јавна свест. Затоа беа разгледани бројот на активности поврзани со подигнување јавна свест и нивото на имплементација во секоја пилот општина. Табелата подолу го опишува процентот и бројот на имплементирани активности за подигнување на јавна свест во секој ЛЕАП документ.

Табела 2 – Број на активности за јавна свест имплементирани согласно секој ЛЕАП

Општина	Број на активности за подигнување на јавна свест со ниво на имплементација			Забелешки
	<25%	25-75%	>75%	
Град Скопје	3	1	6	Активностите се анализирани од двата ЛЕАП-и (2011 и 2014)

Општина Аеродром	3	/	15	Најголем дел од мерките за подигнување јавна свест се поврзани со транспорт и енергетска ефикасност
Општина Горче Петров	3	4	/	
Општина Македонски Брод	5	5	3	
Општина Дебрга	3	3	/	
Општина Охрид	7	12	6	

5.2.2 Веб страни на општините

Во табелата подолу, направена е анализа на комплетноста на веб страните на општините со анализирање само на информациите релевантни за прашањата поврзани со животна средина, како што се управување со отпад, пречистителни станици, садење дрва, обновливи извори на енергија, енергетска ефикасност, зелен транспорт, итн. Анализата опфаќа дали на јавноста и се достапни стратешките документи за животна средина, и дали се објавуваат информации за проектите од областа на животната средина.

Комплетноста на општинските веб страни ќе биде мерена согласно следните три параметри:

1. Информации за животна средина објавени месечно

2. Стратешки документи достапни онлајн

3. Информации за проектите за животна средина

1. Објавувањето на информации за животна средина е измерено согласно бројот на објави на главната страна, во период од 5 месеци (Октомври 2015 – Февруари 2016). Фреквенцијата на информациите е калкулирана како просечна бројка од месеците и бројот на објави во тој месец (месечна фреквенција = број на објави/месечно)

2. Стратешките документи се ажурирани во секцијата поврзана со документи, животна средина или слично, па така секоја веб страна е проверена за да се утврди дали се објавуваат стратешки документи и колку стратешки документи се достапни.

3. Информации за проектите за животна средина се однесуваат на проектите кои се спроведени или се спроведуваат на полето на управување со отпад, поплави, вода за пиење, загадување на воздухот и други прашања поврзани со животна средина. Вообичаено општините ги објавуваат информациите за своите проекти заедно со тековните, планираните и завршените проекти.

Целокупната проценка е дадена во последната колона и е калкулирана врз основа на резултатите за сите три параметри. Проценка е направена на скала од 1 до 5, каде што 1 е најниско а 5 е највисоко ниво на комплетност во врска со испраќање на информации за животна средина

Табела 3 - Тип на информација објавена на општинските веб страни и фреквенција

Општина	Дали информацијата за животна средина е објавена на веб страната на општината?		Дали стратешките документи се достапни на веб страната?		Дали има информации за проекти за животна средина		Целокупна проценка на веб страната?
	Да/Не	Фреквенција	Да/Не	Фреквенција	Да/Не	Број	
Општина Аеродром	Да	2.6	Да	1	Да	1	3

Општина Ѓорче Петров	Да	1.4	Не	/	Не	/	2
Општина Тетово	Да	1.6	Не	/	Не	/	2
Град Скопје	Да	3.2	Не	/	Да	3	3
Општина Јегуновце	Не	/	Не	/	Не	/	1
Општина Гостивар	Да	0.5	Не	/	Не	/	1
Општина Дебрца	Да	0.8	Не	/	Не	/	1
Општина Охрид	Да	2	Да	5	Да	2	3
Општина Македонски Брод	Да	0.4	Не	/	Не	/	1

5.2.3 Фејсбук фан страна на општините

Анализата на информациите за животна средина е направена во периодот помеѓу 18.02.2016 и 01.11.2015.

Три параметри беа анализирани:

1. Дали општината има Фејсбук фан страна? Доколку да со колку обожаватели (page likes)
2. Дали се објавуваат информации за животна средина? Фреквенција на објавување на информациите
3. Дали има некаква активност од страна на јавноста? Доколку да, бројот на активности? Под активност се подразбира активност на јавноста во врска со информацијата објавена на фан страната.

Табела 4 - Тип на информација објавена на фан страната на ЕЛС и фреквенцијата

Општина	Дали општината има активна Фејсбук Фан страна?		Дали информацијата е објавена?		Дали има активност од страна на јавноста?		Процент на информации за животна средина
	Да/Не	Број на следбеници	Да/Не	Фреквенција	Да/Не	Број на активни следбеници	
Општина Аеродром	Да	27451	Да	3	Да	10	28.5%
Општина Ѓорче Петров	Да	1219	Не	/	Не	/	/
Општина Тетово	Не	/	/	/	/	/	/
Град Скопје	Да	4376	Да	1.5	Да	3	10.3%

Општина Јегуновце	Не	/	/	/	/	/	/
Општина Гостивар	Да	2353	Не	/	Не	/	/
Општина Дебрга	Да	1184	Да	0.75	Да	1	23.0%
Општина Охрид	Да	2124	Да	0.5	Не	/	4.7%
Општина Македонск и Брод	Да	503	Да	0.25	Не	/	2.7%

5.2.4 Општински весници

За анализа на општинските весници, последните 5 изданија на весниците од секоја општина која што издава весник се разгледани. Во секој весник, бројот на вести за животна средина е земен во предвид. Само Општина Аеродром издава свој весник и резултатите се дадени подолу. Пет изданија се евалуирани и бројот на статии за животна средина се дадени посебно во секоја секција.

Табела 5 – Тип на информација објавени во општинските весници

Општина	Бр.1	Бр. 2	Бр. 3	Бр. 4	Бр. 5
Општина Аеродром	4	2	/	2	4

5.2.5 Национални дневни весници

За анализа на информациите поврзани со животна средина беше анализирана содржината на два национални дневни весници за период од еден месец (16.01-16.02.2016). Во табелата подолу е дадена фреквенцијата на месечно ниво, бројот на статии објавени и насловот на статијата.

Овие 2 весници беа анализирани

1. Вечер, www.vecер.mk
2. Дневник, www.dnevnik.mk

Табела 6 – Тип на информација објавена во дневните весници

Весник	Анализиран период	Дали има статии за животна средина во анализираниот период?		Колку од овие статии се во врска со активности на општината?	Што е темата на статијата?
		Да/Не	Колку пати за дадениот период		
Вечер	16.01-16.02.2016	Да	5	2	<ul style="list-style-type: none"> • Загадување на воздухот • Вода за пиење • Пречистителни станици • Проект за директивата за Индустриски Емисии • Е-отпад
Дневник		Да	4	1	<ul style="list-style-type: none"> • Отпад • Натпревари за животна средина во училиштата • Собирање отпад

					• Рециклирање отпад
--	--	--	--	--	---------------------

5.2.6 Наоди од целосната анализа спроведена

Наоди од анализата на веб страната на МЖСПП:

Веб страната на МЖСПП е добро структурирана и целосно во функција. Ги содржи сите потребни информации за животна средина:

- Редовно ажурирање на новостите и информациите поврзани со активностите на МЖСПП
- Редовно ажурирање на новостите поврзани со прашања од животна средина
- Редовно ажурирање на новостите и измените во законодавството вклучително и стратешките документи
- Тековните и завршените проекти
- Извештаи за животна средина изработени од МЖСПП
- Линкови до електронски платформи поврзани со квалитет на воздух, биодиверзитет, отпад
- Услуги поврзани со животна средина (СОВЖС, ОВЖС, листа на експерти, Упатство за општините, упатство за јавност, EXIM, итн.)

Многу е важно дека МЖСПП има секција наречена „Теми“ каде што едукативни материјали и информации за заштита на животната средина во секторите отпад, води, почва, бучава, климатски промени, ГМО, и др. се објавени и се подржани со релевантната документација.

На десната страна на веб страната постои посебна секција каде што се објавуваат огласи за јавноста и медиумите. Исто така има директни линкови до портали за животна средина, релевантни институции и проекти.

Веб страната на МЖСПП е добро организирана, полна со информации кои може да служат како солидна основа за дисеминација на информации, информации за новото и променетото законодавство, образование и подигнување јавна свест. Таа исто така посветува внимание на ЕЛС, обезбедувајќи поддршка за подобра имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво.

Канцеларијата за комуникација со јавноста е одговорна за редовно ажурирање на веб страната и ги следи настаните за животна средина на дневна основа, а најважните ги објавува на веб страната на Министерството.

Наоди од анализата на општинските веб страни:

Веб страната е важна алатка за комуникација, особено денес во ерата на интернет експанзијата и намерата за користење на електронските алатки за различни цели. Затоа, целта на табелата погоре е да ја анализира веб страната на сите 9 пилот општини и како општините ги користат овие алатки за објавување информации од областа на животната средина. Анализата спроведена се однесува на комплетноста на веб страната и интерактивната улога што треба да ја има со јавноста и останатите засегнати страни. **Иако квантитативната анализа укажува на висока искористеност на веб страните за објава на информации за животна средина и вклучување на јавноста, ниедна од општините не објавуваат информации многу често и често пати информации се објавуваат само доколку станува збор за некоја национална кампања организирана од Владата на РМ или МЖСПП (Денот на дрвото, Кампања за собирање отпад – Ајде Македонија).**

Со помала фреквентност се информациите за локалните кампањи за собирање општински или цврст отпад од домаќинствата, снабдување со нови канти или контејнери, поплочување на велосипедски патеки поврзани со зелен транспорт и дури и многу почесто, во зависност од општината, постојат и информации за спроведување на СОВЖС/ОВЖС за некои општински планови.

Други наоди специфични за одредени прашања се дадени подолу:

1. Информации за јавни расправи за проекти од животна средина – ниедна од веб-страниците не содржи информации за јавните расправи што треба да се спроведат за СОВЖС/ОВЖС, ниту за било кој друг стратешки документ (ЛЕАП, Програми за управување со отпад, Б-ИСКЗ, Планови за бучава, План за квалитет на амбиентен воздух, итн.) Ниту пак постојат информации за јавни расправи објавени на веб-страниците на општините.

2. Усвојување на СОВЖС/ОВЖС – само мал број општини, имаат објавено мал број СОВЖС/ОВЖС документи усвоени од страна на општината.

3. Слободен пристап до информации – Овие информации се објавени само на веб-страниците на пет општини. Останатите немаат објавено дури ни листа на процедури за правото на пристап до информации од јавен карактер, што согласно Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер е законска обврска за секоја општина. Во две општини кои имаат објавено листа за информации од јавен карактер, информациите за животна средина не се на листата, како информации од јавен карактер. Причината за ова е неажурираната листа, усвоена во 2006 година и објавена 2007, која не е ажурирана скоро 10 години. Некои од општините се повикуваат само на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер.³

4. Достапност на Б-дозволите – Б-дозволите се исто така документи кои имаат јавен карактер и треба да бидат достапни на барање или уште подобро да бидат достапни јавно на секоја веб-страница. Ниедна од општините нема објавено ниту една В-дозвола.

5. Достапни стратешки документи – Стратешките документи за животна средина како што се ЛЕАП-и, Планови за управување со отпад, планови за бучава, програми за енергетска ефикасност, или други програми и планови за заштита на биодиверзитетот, управување со поплави и сл., треба да бидат јавно достапни, како би можела јавноста да ги прочита и да биде информирана. Со исклучок на неколку општините каде само ЛЕАП-от или Планот за управување со отпад е достапен, најголем дел од општините немаат објавено ниеден од гореспоменатите документи.

Наоди од Фејсбук-фан-страницата на општините:

Најголем дел од општините кои беа евалуирани во табелата погоре имаат своја фан-страница на Фејсбук со прилично добар број на обожаватели. Општина Аеродром има најголем број на обожаватели, што укажува на спонзорирани објави со цел привлекување поголем број обожаватели (page likes). За оваа општина, обожавателите се важна јавност, па така тие се фокусираат редовно да обезбедуваат информации. Оваа општина има најголем процент на информации за животна средина објавени на фан-страницата, што е дури и повеќе од информациите објавени на нивната веб-страница. Месечната фреквентност на информациите е исто така на задоволително ниво во споредба со другите општини.

³ Овој Закон ги одредува условите, начинот и процедурите за остварување на правото за пристап до информации од јавен карактер кои ги поседуваат јавните власти или други организации и институции. Повеќе за законот на http://www.komspi.mk/en/?page_id=297

Со другите општини, ситуацијата се разликува значајно, со исклучок на Дебрца и Град Скопје. Сите други општини, иако имаат фан страна, или не објавуваат информации или процентот и фреквенцијата е многу мала. Најнискиот процент за информации за животна средина кои се објавени варира од 2,7% до 10,3%. Највисоката фреквенција за информации од животна средина објавени на фан страната на Општина Аеродром е рангирана со 3, и најниската е општина Македонски Брод рангирана до 0,25.

Квантитативната анализа укажува дека ЕЛС користат Фејсбук како алатка за информирање и вклучување на јавноста, но анализата на информации објавени на општинските фан страници не го подржува овој став. Ниедна од евалуираните општини немаат објавено информации за јавните расправи поврзани со некој плански документ.

Наоди од анализата спроведена во националните дневни весници:

Генералниот впечаток укажува дека има висок проток на информации за различни прашања, најголем дел политички, но прашањата за животна средина не се третираат на соодветно ниво. На пример, во периодот кога загадувањето на воздухот беше високо, и беше во фокусот на секоја засегната страна вклучително и јавноста, двата најчитани весници немаа ниту една објава за ова прашање. Во овој период единствената статија поврзана за загадување на воздухот се однесуваше на тоа колку многу луѓе умираат годишно во светот како последица на загадувањето на воздухот, при идентификувајќи дека најголемиот процент на смртност се јавува во брзо растечките економии како Индија и Кина. Другите статии се однесуваат на вода за пиење, третман на отпад, е-отпад и управување со отпад, но на многу генерално ниво, притоа не таргетирајќи ниедна специфична популација. Само две статии од овој период се однесуваат на активноста на општината во однос на прашања од животна средина.

Наоди од анализата на ЛЕАП-ите

Информациите за содржината на ЛЕАП-ите за активностите поврзани со јавна свест е земена од техничкиот извештај бр. 5, Преглед на ЛЕАП, изготвен во рамките на проектот. Методологијата за мерење на имплементацијата на мерките за подигнување на јавна свест е исто така земена од истиот документ. Оваа табела се однесува на бројни мерки за подигнување на јавна свест и за вклучување на јавноста, имплементирани од страна на секоја од пилот општините.

Табелата покажува дека многу од мерките во најголем дел од општините се имплементирани само на ниво од 25% (<25). Само Општина Аеродром има голем број мерки имплементирани до ниво поголемо од 75% (>75). Сите други општините се сеуште на почеток со имплементацијата на таквите мерки.

ГЕНЕРАЛНИ НАОДИ

Врз основа на сите анализи, истражувања и интервјуа со релевантните засегнати страни како и наоди од секоја анализа, следните проблеми се идентификувани во врска со свеста за животната средина и вклученоста на јавноста:

- a. Знаењето за одговорностите согласно релевантните закони е недоволно. Општинските претставници имаат знаење за некои делови од законодавството (елаборати, Б-дозволи), но знаењето за имплементација на некои закони (загадување на воздух, вода, отпад) не е на задоволително ниво
- b. Нивото на свесност кај ЕЛС не е на задоволително ниво, особено не во сите сектори на животна средина
- c. Јавноста не е доволно вклучена во процесот на донесување одлуки
- d. Има недостиг од информации и податоци за животна средина
- e. Има недоволна ефективна комуникација и координација помеѓу засегнатите страни

- f. Проблемите за животна средина во локалната заедница не се комуницираат редовно со јавноста
- g. Има многу мала искористеност на комуникациските алатки од страна на ЕЛС
- h. Масовните медиуми не пренесуваат точни пораките поврзани со загадувањето во земјата
- i. МЖСПП е препознаено како авторитет, па така ЕЛС ги следат советите и препораките кои доаѓаат оттаму. проблемот е во недостигот на ефективна комуникација помеѓу МЖСПП и ЕЛС, недостиг од заеднички акции и активности преземени и препорачани од страна на МЖСПП
- j. ЛЕАП-ите не се искористени на најдобар начин. Неопходна е поголема активна вклученост на јавноста во подготовка и имплементација на ЛЕАП-от.
- k. Евалуацијата и мониторингот на комуникациските канали треба да бидат воспоставени и користени од страна на МЖСПП и ЕЛС.

Проблемите идентификувани горе ќе бидат елаборирани и мерки за подобрување се предложени во секција Б, Програма за подигнување јавна свест.

6. МЕРКИ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ ЈАВНА СВЕСТ - ПРЕПОРАКИ

Во градењето на општеството, нов систем на вредности со цел креирање на јавната свест за животната средина, треба да вклучи систематски тренинг активности со цел подигнување на основното знаење за екологијата и заштитата на животната средина и во исто време зголемување на чувствителноста на поединците кон природата. Мерките идентификувани во програмата за подигнување јавна свест се воглавно насочени на решавање проблеми поврзани со свеста за животната средина и вклученост на јавноста. Исто така треба да се знае дека стриктна разлика помеѓу мерките за ЕЛС и мерките за јавноста не може да се направи. Подигнувањето на јавна свест е процес кој треба да се спроведува со систематска вклученост на сите засегнати страни релевантни за животната средина.

И покрај тоа за потребите на оваа програма, врз основа на сите анализи кои беа направени, како и наодите од истражувањето што беше спроведено, мерките за подигнување на јавна свест препорачани за ЕЛС и општата јавност се поделени во групи, и тоа:

Табела 7 – Групи на мерки за подигнување на јавна свест

Мерки за општа јавност	Заеднички мери	Општи мерки за подигнување јавна свест за различни прашања од животна средина
<ul style="list-style-type: none"> • Промоција на зелени акции за локалното население • Вклученост на најмладите 	<ul style="list-style-type: none"> • Годишни кампањи за животна средина/јавни настани • Мерки за НВО • Промотивни материјали (инфографици. Брошури) 	<ul style="list-style-type: none"> • Мерки за воздух • Мерки за отпад • Мерки за бучава • Мерки за ерозија и поплава

6.1 Мерки за подигнување на јавната свест кај општата јавност

6.1.1 Промоција на зелени акции за локалното население

Зелените акции треба да се организираат на иницијатива на општината во врска со решавањето на малите локални проблеми за животна средина во општината. Овие акции треба да се однесуваат на акции за чистење на нелегалните депонии, чистење на речните корита од нелегално депонираниот отпад, особено во областите каде што се појавуваат проблеми со поплави, понатаму спроведување заеднички акции со јавните комунални претпријатија за чистење на каналите со цел полесен проток на дождовната вода. Заедно со инспекторите за животна средина, општината треба да организира дебати каде што ќе се дебатираат проблемите што се решиле и оние кои треба да се решат, како и да организира отворени дискусии со цел дебатирање на проблемите за животна средина. Општината мора да биде свесна за типот на проблемите во животна средина со кои се среќава локалното население и за нивното мислење за генералните услови во животната средина во таа општина.

Во табелата подолу е даден распоред и временски рок за спроведување на горенаведените активности.

Табела 8 - Временска рамка за спроведување активности за подигнување јавна свест

Активност	Фреквенција на организирање на настаните / годишно	Одговорен орган	Дали активност треба да продолжи и во наредната година
Чистење на локалните нелегални депонии	2 - 3	Општината и јавноста	Да
Чистење на речните корита	1 - 2	Општината и јавноста	Да
Чистење на каналите каде што дождовната вода треба да истекува	1	Општината и јавните комунални претпријатија	Да
Организација на дебати за проблемите од животна средина	2	Општината заедно со овластениот инспектор за животна средина	Да
Промоција на велосипедизам	1	Општината	Да
Организирање на контејнери за селекција на отпад	1	Општината и јавните комунални претпријатија	Да

6.1.2 Вклучување на најмладата популација

Знаењето стекнато за време на образованието и постепено подобро со растот на детето, е основен фактор за зголемување на свеста за животната средина на индивидуата и во исто време неопходен услов за развој на про-еколошкиот животен стил. Децата можат да делуваат како одлични амбасадори, особено за потребите на животната средина, и притоа тие можат да бидат гласници за пренесување пораки до јавноста. Активното вклучување е неопходно доколку сакаме да создадеме еколошки свесно општество. Во моментот постојат многу иницијативи кои се иницирани од различни организации (НВО, младински организации, приватни компании). Треба да се забележи дека општините се свесни и се горди на овие активности. Токму затоа, овој тип на активност треба да продолжи и да биде зајакната, стандардизирана и трансформирана во регуларна програма за животна средина задолжителна за сите основни и средни училишта.

Образованието може да биде поделено во 2 групи ученици:

а) Деца во градинка

Следните комуникациски алатки за целната група во рамките на оваа возрасна група би биле најсоодветна:

- Книги со приказни поврзани со животна средина (вода, отпад, бучава, воздух)
- Боенки
- Организирање театарски претстави дел од нивните годишни претстави (во пролет, во есен, итн.)

б) Деца во основните и средните училишта

Следните комуникациски алатки за целната група во рамките на оваа возрасна група би биле најсоодветна:

- Унифицирана програма за животна средина задолжителна за сите основни и средни училишта
- Едукативни игри и видеа
- Натпревар во собирање различни типови отпад (хартија, стакло, пластика, батерии, е-отпад)

- Промотивни настани во училиштата со директна вклученост на самите ученици
- Печатени материјали за подобрување на знаењето за проблеми во животна средина

6.2 Заеднички мерки за општините и општата јавност

6.2.1 Годишни кампањи за животна средина/ јавни настани

Анализата на веб страните на општините, социјалните медиум и дневните весници јасно укажува дека општините често пати се вклучуваат во активности за животна средина кои се дел од некоја поголема национална кампања координирана од Владата или некој повисок орган. Евидентно е дека најголем дел од информациите за животна средина објавени на општинската веб страна, се всушност информации поврзани со нивните активности спроведени како дел од овие годишни кампањи.

Токму затоа, мерките за подигнување јавна свест треба да се фокусираат на ваков тип активности каде што МЖСПП ќе биде главната движечка сила и координатор на таквите настани. Со цел постигнување на целта на оваа програма и зголемувањето на нивото на свест за животната средина, годишни кампањи, таканаречени Еко недела, зелена недела или слично треба да бидат организирани како редовни годишни настани, обврска за секоја општина.

Планирањето на еко недела треба да започне во Декември за следната година бидејќи ЕЛС ги усвојуваат буџетите во овој период, па така ќе можат соодветно да го планираат настанот. МЖСПП треба да објави информација во декември и да ги закаже датите за еко неделата. Најсоодветни дати можат да бидат кога почнува пролетта, 21ви март, Денот на планетата земја 22ри април. 5ти јуни исто така може да биде денот кога ќе се одржуваат овие настани, но оваа дата може да биде несоодветна бидејќи е крај на учебната година. Со огласот, МЖСПП може да ги објави и типот на активности што општината треба да ги исполни, и со цел подигнување на јавната свест, активностите може да бидат поделени во следните групи:

Табела 9 - Тип на активности кои можат да бидат имплементирани за време на годишната еко-кампања

Тип на активност	Пример, објаснување	Колку дена треба да бидат исполнети со овој тип на активност
1. Информативни активности	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Обезбедување информации за јавноста во врска со проблемите од животна средина ✓ Прес конференција ✓ Отворени денови за прашања и одговори од ЕЛС претставниците 	0.5
2. Промотивни активности	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Промоција на иновации во животната средина ✓ Промоција на спроведените активности ✓ Промоција на новите проекти финансирани од Донаторите 	1
3. Едукативни активности	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Спроведување презентации, тренинзи, со содржина на специфичните прашања од областа на животната средина и подигнување јавна свест и подобрување на знаењето 	1
4. Активности за најмладите генерации	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Организирање базари ✓ Натпревари во цртање ✓ Изработка на различни креации од отпад 	1
5. Конкретни активности поврзани со решавање на	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Еко активности за чистење на улиците од отпад ✓ Чистење на речните корита 	2

проблемите за животна средина	✓ Организирање ден без автомобили	
6.Активности за бизнис секторот	✓ Социјална корпоративна одговорност ✓ Постигната синергија помеѓу индустријата ✓ Информации за издадените Б-дозволи и планови/корист од еколошката одговорност	1
7.Меѓуопштинска, регионална соработка на полето на животната средина	✓ Демонстрација на меѓуопштинската соработка и соработка помеѓу регионите за период од 1 година	0.5

Темите што треба да бидат опфатени со оваа еко недела се: отпад, вода, воздух, загадување на воздух, бучава, ерозија/поплави, издавање дозволи и други проблеми поврзани со животната средина што ЕЛС треба да ги потенцираат за време на настанот.

Најавата на настанот во Декември и потребата од планирање неколку месеци ќе ги одржува свесни општините за прашањата поврзани со животната средина за подолг период. Тие треба да почнат со организирање на настанот во февруари и да завршат на крајот на април, што значи 2-3 месеци ќе бидат активно ангажирани со прашања од животна средина. Во организација на овој настан, не само вработените од одделението за животна средина, туку исто така и канцеларијата на градоначалникот, канцеларијата за односи со јавноста, канцеларијата за комунални работи и урбанизам, локален развој и секторите чија работа е поврзана со животна средина треба да бидат вклучени.

Освен целта за подолго ангажирање на ЕЛС со активности од животна средина, идејата е да се обезбеди систематски пристап за решавање на прашања од областа на животната средина. Општините треба да работат цела година за подобрување на условите за животна средина (чистење на нелегалните депонии и речни корита, борбата со нелегалната сеча на дрва, промоција на зелен транспорт – велосипедизам, градење велосипедски патеки) и притоа во текот на оваа недела да ги промовираат новостите и успехите постигнати преку целата година.

По завршувањето на овој настан, ЕЛС се обврзани да известуваат до МЖСПП, да испратат фотографии, резултати, материјали за прес клипинг, итн. Врз основа на ова, и другите методи за евалуација, МЖСПП треба да ја награди најдобрата општина со сертификат за најзелена општина во Македонија. Името на сертификатот и стекнатиот назив е даден отприлика и може да се менува дополнително.

6.2.2 Мерки за НВО/ЗГ

Најголем дел од НВО и ЗГ, особено оние во помалите општини имаат мали или немаат капацитети да делуваат како набљудувачи, да учествуваат во процесот на донесување одлуки, или да обезбедат помош за општината. Токму затоа општината треба да работи на зајакнување на соработката со невладиниот сектор и да обезбеди помош во развојот на проекти за животна средина, полесен пристап до финансии и градење на капацитетите за подобра вклученост на јавноста. Ваквите тренинзи треба да бидат спроведени во просториите на општината користејќи ги ресурсите на општината. Знаењето од претходно спроведените проекти треба да биде споделено на овие настани. На барање, МЖСПП и другите засегнати страни треба да обезбедат помош во процесот на подобрување на знаењето и градење на капацитетите на граѓанското општество.

6.2.3 Промотивни материјали

Иако тие не се многу атрактивни и популарни во последно време, сепак промотивните материјали можат да бидат добро средство за подигнување на јавната свест. Најважната работа за промотивните материјали е да таргетира специфична целна група (бизнис сектор, индустрија, образование) и содржината да биде насочена на проблемите со животната средина, во спротивно финансии и ресурси може да бидат залудно потрошени а пораката нема да биде

испратена до соодветниот примач. Користењето на промотивните материјали не може да осигура како информацијата ќе влијае на примачот, а опасноста е дека често пати целта не е постигната, односно информацијата не е испратена.

6.3 Општи мерки за подигнување јавна свест за различни проблеми во животна средина (воздух, вода, отпад, бучава, ИСКЗ, ерозија и поплава)

Ова поглавје ги идентификува мерките за подигнување јавна свест, фокусирајќи се на подигнување на јавната свест во различни сектори на животната средина. Анализата спроведена укажува дека нема многу иницијативи за подигнување јавна свест спроведени од МЖСПП или ЕЛС. Во случаите каде што постојат мерки, тие или се краткорочни со ниско влијание или без систематски пристап кој обезбедува долгогодишни резултати. Затоа оваа секција се фокусира на посебни мерки за најранливите еколошки сектори. Мерките се дефинирани согласно локалните потреби и се применливи за различни локални заедници во Македонија

6.3.1 Мерки за подигнување јавна свест за воздух

ПМ 10 честичките се најголем загадувач во Скопје, како и во други градови од Македонија. Согласно МЖСПП, во текот на 2015 година, 12 од 17 мониторинг станици измериле максимум број денови годишно (35) со

Подгответе ги сите планови за загадување на воздухот заедно со граѓаните!

надминати вредности за ПМ10. Ситуацијата е најлоша во Тетово каде за период од 11 месеци граничните вредности за ПМ10 беа надминати во 308 дена. Ситуацијата е исто така алармантна во Скопје, каде во општина Гази Баба, бројот на денови со надминати гранични вредности е 141, додека во Лисиче беше 123 дена. Понатаму, граничните вредности од $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за ПМ10 се надминати за фактор 10 во некои случаи, како што е Лисиче, и тоа неколку пати во текот на ноември 2015 година.

Потребата да се започне да се работи на овие прашања е неопходна, особено затоа што загадувањето не е проблем само во зимските месеци кога секој може да го види загадувањето, но исто така е проблем и во пролет и лето каде граничните вредности се надминати во многу денови.

Со цел намалување на загадувањето на воздухот, следните мерки за подигнување на јавната свест може да бидат иницирани од ЕЛС или МЖСПП.

1. Информирање на јавноста за нивото на загадување на воздухот во нивната заедница (ЕЛС и МЖСПП)

Редовно ажурирање на веб страната на МЖСПП/ЕЛС со податоци за загадување на воздухот. Доколку нивото на загадување ги надмине границите, потребно е оваа информација да биде проследена до локалното население користејќи ги масовните медиуми. Освен тоа, информирајте ја јавноста која допринесува за зголемено загадување и обезбедете начини како ќе може да се намали нивото на загадување. Информиран граѓанин е свесен граѓанин и ова може позитивно да влијае на заштитата од загадување на воздухот.

Јавните и локалните власти се одговорни за обезбедување чист воздух за дишење. Здравата животна средина е уставно право и секој граѓанин има еднакво право за здрава и чиста животна средина!

2. Обезбедување совети за ефикасно греење (ЕЛС и МЖСПП)

Количина на влага во дрвата за огрев

Количеството влага во дрвата за греење е важно за ефикасно согорување на дрвото и намалување на загадувањето на воздухот. Затоа јавните власти треба да работат на следното:

- информирајте ги граѓаните за значењето од горење суви дрва и негативните последици врз здравјето на луѓето од горењето дрва со неконтролиран квалитет
- поголема контрола на шумските претпријатија (МК Шуми, Јасен) и други компании кои обезбедуваат дрво за греење. Многу е важно дрвото да не биде продадено мокро на крајниот потрошувач. Овие компании треба да бидат свесни за негативното влијание врз животната средина и здравјето на луѓето од горењето дрва со висока содржина на влага
- едукација на населението за квалитетот на дрвото и селекција на дрво за греење

Проценка на заштедата на електрична енергија од користењето на соларните панели и енергетски ефикасните уреди за домаќинство, вклучително и ефикасното осветлување може да влијае на граѓаните кога ќе го прават изборот за греење, набавка на уреди за домаќинство, конструкција или одбирање светло. Користењето инфографици и фотографии со проценка за енергетската ефикасност, и други финансиски мотиви можат значително да влијаат на подигнување на свеста.

TYPICAL ENERGY LOSSES

3. Промоција на одржлив транспорт

Транспортот е еден од главните фактори кои влијаат на зголеменото загадување на воздухот, особено после 2010 година кога голем број возила со незадоволувачки стандарди беа увезени и беа возени на Македонските патишта. Затоа општините треба да промовираат по одржлив транспорт како што е употребата на јавен транспорт, употреба на велосипеди или набавка на возила со помала потрошувачка на возила. Некои од мерките што можат да помогнат за зголемување на јавната свест за одржлив транспорт се:

- Планирање изградба на повеќе велосипедски и пешачки патеки за да можат граѓаните да пешачат и да возат велосипед
- Организирање јавни кампањи за велосипедизам и мотивација на граѓаните да ги користат велосипедите и алтернативниот транспорт многу почесто
- Редовно информирање на граѓаните за предностите од користење на јавниот транспорт и велосипедите

Дополнително на овие мерки, ЕЛС и МЖСПП треба регуларно да ги информираат граѓаните за негативните ефекти врз здравјето на луѓето од загадувањето на воздухот. Јавните и локални власти треба редовно да комуницираат со јавноста за влијанието на загадувачките супстанции (PM10, CO, NO_x, SO₂, итн.) врз здравјето на луѓето. Испраќањето силни пораки поврзани со **негативното влијание на загадувањето на воздухот врз респираторниот тракт, крвните клетки, главоболки, кожа, имунолошки систем, итн.**, треба да ја зголеми јавната свест на локалното население долгорочно.

6.3.2 Мерки за подигнување јавна свест во секторот отпад

МЖСПП заедно со ЕЛС треба активно да работи на комуницирање на потребата од правилна селекција на отпадот, потенцирајќи ги економските и еколошките придобивки за граѓаните.

Ние не сме доволно богати да го фрламе отпадот! Отпадот може да биде селектиран, рециклиран и употребен за различни прашања!

Со цел подигнување на јавната свест, следните мерки треба да бидат употребени:

- ❖ **Организација на локални акции за чистење на отпадот од улиците** – ЕЛС може да го промовира управувањето со отпадот преку директна вклученост на локалното население во акциите за чистење неколку пати годишно, во зависност од количината на отпад во општината. На овој начин граѓаните ќе научат да не го одложуваат отпадот било каде, туку ќе се воведат нови практики во нивното секојдневно однесување
- ❖ **Комуникација со пораки за користа од соодветно управување со отпад** доколку отпадот е соодветно селектиран, тој може да биде рециклиран и употребен за различни цели (рециклирана пластика, рециклирана хартија, рециклирано стакло), разгразливиот отпад може да биде користен како ѓубриво во градините, животинскиот и земјоделскиот отпад за правење биогаз, био гориво, но исто така и за греење или производство на електрична енергија. ЕЛС треба редовно да комуницираат со локалното население за потенцијалите од употреба на отпадот.
- ❖ **Едукација за селекција на отпад и типови отпад** – граѓаните треба да бидат едуцирани за типот на отпад и како одделени типови отпад може да бидат селектирани. Со цел подобрена едукација, ЕЛС може да се фокусираат на активности во основните и средните училишта но исто така и да спроведуваат промотивни активности наменети за општата јавност
- ❖ **Подигнување јавна свест за негативните ефекти од мешањето на опасниот со општинскиот отпад** – развој на акционен план за имплементација на различни кампањи поврзани со негативните ефекти од мешањето на опасниот со општинскиот отпад

Дополнително на овие мерки, следните активности можат да бидат преземени од страна на ЕЛС на полето на подигнување на јавната свест во секторот отпад:

- ❖ Назначување на лице одговорно за промоција на намалувањето на отпадот, зголемување на јавната свест и едукација за управување со отпад
- ❖ Подготовка на годишна програма за едукација и зголемување на јавната свест за правилното постапување со отпадот
- ❖ Основање на портал за информирање на јавноста за активностите на ЕЛС во областа на управување со отпад
- ❖ Регулаторна координација со донаторите со цел обезбедување соодветна поддршка за имплементација на годишните програми за едукација и јавна свест
- ❖ Зголемена инспекција и примена на санкции за неадекватниот третман на отпадот

6.3.3 Мерки за подигнување на јавна свест во секторот бучава

Загадување со бучава е нарушување или прекумерна бучава која може да наштети на активноста или балансот на човечкиот живот или на животните. Изворот на најчестата бучава однадвор е воглавно машинеријата и транспортот, моторните возила, авионите и возовите. Бучавата однадвор е бучава во животната средина.

Во Македонија загадувањето со бучава не се дебатира од засегнатите страни до задоволителното ниво, и може да се заклучи дека општата јавност не е свесна за негативните

ефекти од загадувањето со бучава. Со цел зголемување на свеста, следните мерки може да бидат преземени од страна на ЕЛС и МЖСПП:

➤ **Активна вклученост на јавноста во подготовка и усвојување на Плановите за бучава**

Акционите планови за бучава треба да бидат подготвени за 4 агломерации: Скопје, Битола, Куманово и Тетово. За време на подготовката на таквите планови, општата јавност, но исто така и локалното население кое е најзасегнато од загадувањето со бучава, треба да биде соодветно покането и нивните коментари за негативните ефекти од бучавата треба да бидат земени во предвид при подготовката на акциониот план.

➤ **Едукација во основните и средните училишта за загадување со бучава**

Едукацијата е важна за разбирањето на негативните ефекти врз здравјето на луѓето од загадувањето со бучава. Вклучувањето на училиштата во едукативните активности поврзани со животната средина покажаа значајни резултати во процесот на подигнувањето на јавната свест. За жал, во моментот, не постојат активности поврзани со загадување со бучава спроведувани во училиштата во Македонија. Затоа јавните и локалните власти треба да работат на активности за споделување на основните информации за загадување со бучава (што е децибел, ниво на бучава што треба да е задоволено, негативни ефекти врз здравјето на луѓето кои може да се појават од зголемено загадување со бучава).

6.3.4 Подигнување јавна свест во секторите ерозии и поплави

Ерозиите и поплавите се сериозна закана за здравјето на луѓето, животот, обработливата почва, плодовите и генерално за социо-економските аспекти во локалната заедница. Дури во Македонија имаме сведоци за сериозни негативни влијанија од ерозиите и поплавите.

Слика 1 – с. Шипковица по поплавите во Август 2015

Слика 2 – Тетово по поплавите во август 2015

Слична ситуација една година претходно, септември 2014, во Битола и Битолско (Новаци и Могила)

Слика 3 – с. Новаци по поплавите во ноември 2014

Една од главните причини за така големи штети се блокираните канали и речни корита, предизвикани од одложувањето отпад и други материјали кои спречуваа истекување на дождовната вода.

Овие фотографии се вистински сведоци за ниската свест од влијанието на одложениот отпад во речните корита, одводните канали, неконтролираната сеча на дрва и други активности кои луѓето ги прават несвесни за последиците.

ЕЛС може да организира локални акции за чистење на речните корита, одводни канали, дали заедно со локалното население, или со јавните претпријатија за комунална хигиена. Овие мерки треба да придонесат за зголемување на свеста од негативното влијанија од поплавите.

7. ПРЕПОРАКИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА АЛАТКИТЕ ЗА ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ

Различни алатки за комуникација и координација може да се користат за подигање на јавната свест, но понекогаш тие може да се комбинираат и/или се дел од некоја поголема активност за подигање на свеста, информации или комуникација. Во делот подолу, се опишани алатките за подигање на јавната свест и предложени се препораки за подобрување. Предложените алатки се идентификувани како доста корисни за подигнување на јавната свест.

7.1 Идентификација за најсоодветни алатки за подигнување на јавната свест и препораки за подобрување на постоечки алатки

7.1.1 Веб страна на МЖСПП

Моменталната веб страна на МЖСПП е прилично нова веб страна, со подобрена функционалност и подобра организираност. Се состои од доста важни делови кои може да се користат за влијанието врз јавноста и потенцијалните целни групи. Во моментот, информациите кои се објавуваат на веб страната на МЖСПП се воглавно од прес-конференции, нови проекти на МЖСПП, ажурирање на процедури за издавање на дозволи и лиценци, измени во законодавството, меѓународни соработки и информации кои се однесуваат на инфраструктурни проекти кои треба да се спроведат во општините.

Поради потребата за подигање на јавната свест кај ЕЛС и општата јавност, МЖСПП отвори сектор за соработка со општините. Овој сектор е потребно да се фокусира повеќе на обезбедување на информации кои се поврзани со локалната самоуправа. Тоа треба да вклучува активности кои МЖСПП ќе ги спроведе заедно со било која општина, соработка и поддршка на општините и локалната заедница и да се следат активностите на ЕЛС кои се однесуваат на различни проекти.

Затоа, веб страната на МЖСПП е потребно почесто да се користи за објавување на активностите на ЕЛС и иницијативата за објавување на овие теми да произлезе од Секторот за соработка со општините. Овој сектор треба да обезбеди дека активностите на ЕЛС се објавени на веб страната на МЖСПП како и објавување на други тематика за поддршка на јавната свест во ЕЛС и општата јавност.

МЖСПП исто така треба да ја подобри функционалноста на веб страната и да објавува повеќе едукативни обуки и информации за легислативата со цел да се олесни процесот на имплементација на законодавството за животна средина. Деловите кои не се функционални да бидат функционални што е можно поскоро.

7.1.2 Весник на МЖСПП

До сега, МЖСПП немаше издадено никаков весник. Кога МЖСПП ја зема во предвид оваа опција, се заклучи дека тоа може да биде доста барана алатка, но весникот сеуште не е објавен. Објавувањето на весникот беше инициран од страна на Канцеларијата за односи со јавноста на МЖСПП, но тие сметаат дека ако започне овој процес, истиот мора да биде континуиран кој не смее да се прекине периодично.

За целта на оваа програма и подигнување на свеста кај ЕЛС, МЖСПП, на иницијатива на Секторот за соработка со локалната самоуправа и со помош на Канцеларијата за односи со јавноста, потребно е да се отвори весник кој преку електронска пошта ќе се праќа директно до целните групи односно претставниците на ЕЛС. Весникот е потребно да се објавува на секои два месеци со содржина директно насочена кон едукација и информирање на ЕЛС. Нацрт верзијата е потребно да биде подготвена од страна на Секторот за соработка со локалната

самоуправа и проверен од страна на Канцеларијата за односи со јавноста. Содржината на весникот исто така е потребно да вклучува информации од медиуми претходно објавени на веб страната на МЖСПП но исто така да вклучува и едукативни информации, добра пракса за управување со животната средина претставена на општините, законски измени и сл.

7.1.3 Општинска веб страна

Повеќето од општинските веб страни имаат многу малку информации поврзани со животната средина на нивните веб страни, посебно информации поврзани со издавање дозволи, релевантна легислатива, процедури и упатства за издавање на дозволи и стратешки документи за животна средина релевантни на локално ниво. Функционалноста не ги задоволува бараните критериуми и начинот на кој веб страните се структурирани не се лесни за користење.

Првиот чекор кој треба да го направат сите општини е да вклучат посебна страна за животна средина каде ќе бидат објавени сите стратешки документи, планови, програми, законодавство, упатства релевантни на локално ниво. На веб страната исто така потребно е да се објавуваат податоци за загадувањето на животната средина во делот кој ќе биде посебен за животна средина. Ваквите стандардизирани карактеристики за веб страните кои се однесуваат на животната средина ќе обезбедат лесен пристап на информациите, подобро разбирање на тематиките за животна средина и ќе се зголеми свесноста на јавноста за учество во процесот на донесување на одлуки.

7.1.4 Општински весник

Воглавно, мал број на општини објавуваат весник кој ќе биде достапен за сите граѓани на општината. И тие кои објавуваат, не содржат информации кои се поврзани со тематика за животна средина. земајќи го во предвид фактот дека весникот е една од главните алатки за комуникација со јавноста, многу јасно е дека главниот фокус треба да биде ставен на делот за животна средина. Може да бидат опфатени информации како инфраструктурни проекти поврзани со нов систем за снабдување со вода за пиење, фекална канализација, постројки за третман на отпадна вода, инфраструктурни објекти за селекција и собирање на отпад, градење на канали за собирање на вода од дождови итн. Сите овие проекти и активности се препознатливи како инфраструктурни, повеќе отколку проекти за животна средина од страна на општините. Поради тоа, граѓаните на општините не добиваат точни информации за проблемите со животната средина кои се веќе решени и не се свесни за значењето при решавање на тематиките поврзани со животната средина. Поради тоа, МЖСПП е потребно да има посилна улога во процесот на едукација и информација и потребно е да ги информира општините за сите инфраструктурни проекти за животна средина. Виеа од прес – конференции е пожелно да се ставаат на веб страната на МЖСПП, со цел искористување на информации од страна на ЕЛС.

7.1.5 Социјални медиуми (Facebook, Twitter)

Социјалните медиуми имаат многу силно влијание врз локалното население и различни целни групи. Facebook и Twitter имаат многу добри алатки за приближување и ангажирање на различни целни групи и со мала помош од Канцеларијата за односи со јавноста која е во склоп на МЖСПП, овие медиуми може да бидат искористени за да се постигне целта во вистинска насока.

МЖСПП е доста активно на Facebook и Twitter и објавува информации од голема важност за јавноста. Повеќето од општините, посебно помалите не користат толку често социјални медиуми или објавуваат информации за животната средина многу ретко.

Користењето на ваквите медиуми е лесно и бесплатно така да општините треба да се фокусираат на подобрување на употребата на ваквите алатки.

7.1.6 Известувања по е-маил и двонасочна комуникација

Известувањето по е-маил е многу добра алатка за една или дво-насочна комуникација. МЖСПП може да ја користи оваа алатка за регуларни информации и комуникација со ЕЛС. Известувањето по е-маил може да се состои од многу малку текст, пратен еднаш или два пати месечно и може да се користи за информирање за новото законодавство, едукација и обуки за тематика поврзани со животната средина релевантни на локално ниво, студии и истражувања за негативните влијанија предизвикани од различни видови на загадување (загадување на водата, загадување од отпад, загадување на воздухот, загадување на почвата).

Комуникацијата преку е-маил може да се користи за дво-насочна комуникација и може да бара одговор од вработените за животна средина во ЕЛС за напредокот поврзан со:

- Спроведување на законодавството за животна средина релевантно на локално ниво
- Напредокот на инфраструктурните проекти за животна средина
- Напредокот од спроведените активности за животна средина
- Проблемите за животна средина со кои се соочуваат
- Успешни приказни за проекти за животна средина

Табела 10 – Препорачани алатки за подигнување на јавната свест за одредени тематика за животната средина:

АЛАТКИ ЗА ПОДИГАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ	ЦЕЛИ
Промотивни материјали	Промотивни материјали со мал текст и кратки пораки кои се однесуваат на целните групи
Социјални медиуми	Креирање на специфични Facebook страни кои целат на конкретни проблеми
Јавни настани	Организирање на настани за конкретни тематика за животната средина може да привлечат внимание не само до јавноста туку и до други засегнати страни вклучувајќи ги и медиумите.
Настапи во медиумите	Интервјуа и промотивни активности да бидат претставени во печатените и електронските медиуми
Поддршка од медиумите	Да се вклучат медиумите за тековните активности. Тие може да ја шират информацијата за различни целни групи и можат да помагаат во процесот на подигање на јавната свест

7.2 Методи за подобрување на алатките за подигнување на јавната свест

Воспоставување на регуларна комуникација со засегнатите страни е потребно за подигање на нивото на соработка и свесност за одредени тематика за животната средина. Поради тоа овој дел се фокусира на методи и начини кои треба да се користат не само во корист за подигнување на комуникацијата и координацијата и туку и за подигнување на јавната свесност. Во табелите подолу дадени се методи за комуникација и координација за засегнатите страни:

- ✓ **Комуникација помеѓу МЖСПП и ЕЛС**
- ✓ **Комуникација помеѓу ЕЛС и општата јавност**
- ✓ **Комуникација помеѓу ЕЛС и засегнатите страни**

Табела 11 – Комуникација помеѓу МЖСПП и ЕЛС

Алатка за комуникација	Фреквенција на комуникација	Цели за комуникација	Начин на комуникација	Одговорна организација
Веб страна на МЖСПП	Дневно	Информации за нови регулативи и измени Информации за нови тековни проекти за животна средина во склоп на општината Различни информации за животна средина релевантни за локално ниво	Едно насочна	Сектор за комуникација со ЕЛС Канцеларија за односи со јавноста
Facebook страна на МЖСПП	Дневно	Информации за нови тековни проекти за животна средина во склоп на општината Различни информации за животна средина релевантни за локално ниво	Дво насочна	Сектор за комуникација со ЕЛС Канцеларија за односи со јавноста
Весник на МЖСПП	Два пати месечно	Нова усвоена легислатива Измени во легислативата Започнати проекти за животна средина, напредок или реализација Достапни фондови за финасирање на проекти за животната средина Добри практики од други општини Едукација за негативното влијание од различни видови на загадување Прес – видеа достапни на веб страната на МЖСПП	Едно насочна	Сектор за комуникација со ЕЛС Канцеларија за односи со јавноста
Е-маил комуникација	Еднаш до два пати месечно	Информации за нови регулативи Едукација и обуки за тематика поврзани со животната средина релевантни на локално ниво Студии и истражувања за негативното влијание предизвикано до различен вид на загадување Активности на МЖСПП Активности на општината Барање за информации за подобрување на ситуацијата за животната средина во општината	Дво насочна	Сектор за комуникација со ЕЛС

Табела 12 – Комуникација помеѓу ЕЛС и општината јавност

Алатка за комуникација	Фреквенција на комуникација	Цели за комуникација	Начин на комуникација	Одговорна организација
Веб страна на општината	Неколку пати неделно	Информации за проекти за животна средина во склоп на општината Информации за јавни расправи Информации за општинските намери за подготовка на стратешки документи Информации за негативните влијанија врз животната средина Достапна едукација и обука	Едно насочна	ЕЛС
Facebook страна на општината	Неколку пати неделно	Информации за проекти за животна средина во склоп на општината Информации за јавни расправи Информации за општинските намери за подготовка на стратешки документи	Дво насочна	ЕЛС
Општински весник	Квартално	Активности за животната средина спроведени во рамки на општината од различни организации/институции	Едно насочна	ЕЛС
Емитирања во локални медиуми	Еднаш месечно	Едукација за негативните влијанија врз животната средина предизвикани од човечките активности	Едно насочна , Дво насочна	ЕЛС

Табела 13 – Комуникација помеѓу ЕЛС и други засегнати страни

Алатка за комуникација	Фреквенција на комуникација	Цели за комуникација	Начин на комуникација	Одговорна организација
Веб страна на општината	Неколку пати неделно	Информации за проекти за животна средина во склоп на општината Информации за јавни расправи Информации за општинските намери за подготовка на стратешки документи Информации за негативните влијанија врз животната средина Достапна едукација и обука	Едно насочна	ЕЛС

Facebook страна на општината	Неколку пати неделно	Информации за проекти за животна средина во склоп на општината Информации за јавни расправи Информации за општинските намери за подготовка на стратешки документи	Дво насочна	ЕЛС
Општински весник	Квартално	Активности за животната средина спроведени во склоп на општината од различни организации/институции	Едно насочна	ЕЛС
Емитирања во локални медиуми	Еднаш месечно	Активности за животната средина спроведени во склоп на општината од различни организации/институции	Едно насочна , Дво насочна	ЕЛС
Стопанска комора., сопствена база на податоци, други индустриски и бизнис здруженија	Неколку пати месечно	Информации за нови легислативи, нови процедури за дозволи Обуки за подобра усогласеност со законодавството Најдобри практики за подобрување на перформансите за животната средина	Едно насочна	ЕЛС
Национален дневен весник	Еднаш-два пати месечно	Активности спроведени од општината Активности спроведени од други засегнати страни за цели на општината (индустрија, бизнис сектор)	Едно насочна	ЕЛС

7.3 Подобрување на учеството на јавноста

Една од најдобрите практики за зголемена вклученост на јавноста и поголемо учество во процесот на донесување на одлуки е користење на погоре спомнатите алатки за подигнување на јавната свест активно и континуирано, како и обидот да се активира што поголем број од населението кога ќе се донесуваат тековни одлуки за одредени активности.

Друг важен механизам е да се зголеми вклученоста на јавноста во процесот на подготовка на ЛЕАП со слушање на нивните потреби и проблеми и прифаќање на истите при креирањето на локалната политика за животна средина.

Активностите за подигнување на јавната свест потребно е да бидат испланирани за секој сектор за животна средина посебно, пример под секој сектор (вода, отпад, воздух, почва, бучава) и да води до посебни мерки за подигнување на јавната свест во зависност од потребите и проблемите со кои општината се соочува.

Општините даваат извештај за напредокот на ЛЕАП и негова имплементација само на нивните општински совети, но исто така важно е и МЖСПП и јавноста да бидат информирани за напредокот со активностите на ЛЕАП-от.

Затоа, ако се сака подобро учество на јавноста, потребно е да се земат во предвид следните активности од страна на ЕЛС:

- ❖ Вклучување на јавноста за време на подготовка на ЛЕАП
- ❖ Активно вклучување на општата јавност, научното општество, комерцијалниот сектор и другите засегнати страни кога ќе се прифаќаат стратешки документи за животната средина релевантни на локално ниво
- ❖ Директно вклучување во активностите за животна средина спроведени од страна на ЕЛС
- ❖ Информирање на јавноста за активностите во животната средина спроведени од страна на ЕЛС, но исто така и за проблемите во животната средина
- ❖ Спроведување на заеднички акции за животната средина заедно со НВО и приватниот сектор
- ❖ Вклучување на јавноста за време на имплементација на ЛЕАП и во други заеднички акции во корист за олеснителна и успешна имплементација на ЛЕАП-от.

7.4 Подобрување на управувањето со информации и комуникации

Управувањето со информациите и известувањето за тематика за животната средина, имаат двојна функција. Потпомага за подобар проток на информации и информирање на јавноста со што се придонесува за зголемување на свеста и учеството на јавноста.

Поради тоа, алатките за комуникација идентификувани во претходниот дел, е потребно да се користат за да се информира јавноста околу:

- Загадувањето на животната средина
- Активности за животна средина спроведени од страна на МЖСПП и ЕЛС
- Обезбедување на податоци и параметри за животната средина.

8. ЗАКЛУЧОК

Подигнувањето на јавната свест воглавно е долг процес, како што е и подигнувањето на свеста за животната средина. Подигнувањето на свеста за животната средина бара спроведување на долгорочни активности кои е потребно да бидат спроведени од страна на сите засегнати страни. Јавноста треба да има во предвид дека животната средина е исто толку важна како што е грижата за здравјето, социјалните, економските и политичките аспекти од секојдневието. Известувањето за важноста за заштита на животната средина потребно е да биде долготрајна активност за локалните и државните органи доколку се сака зголемување на приоритетите за животната средина кај локалните заедници.

Со цел да се зголеми свеста за животната средина, проблемите мора да бидат насочени на систематски и структурен начин, обидувајќи се да се изврши идентификација на сите проблеми кои може да влијаат врз јавноста и подигнувањето на свеста. Поради тоа, на почетокот од овој документ беше спроведена проценка на целните групи и нивното ниво на свест за животната средина како и проценка на мерките за постоечката јавна свест кај целните групи. Проценката беше направена користејќи различни анализи, индивидуални и групни интервјуа и канцелариско истражување на постоечките мерки за јавна свест.

Анализата покажа дека потребна е неминовна потреба за превземање на различни акции за подигнување на јавната свест, па така препораките се дадени врз база на моменталната ситуација и дејствија кои се сметаат за потребни за подигање на јавната свест. Предложените мерки се структурирани во три групи:

- Општи мерки за подигање на јавната свест препорачливи за општата јавност,
- Мерки за ЕЛС и
- Општи мерки за подигнување на јавната свест кои се однесуваат на различни проблеми за животната средина (воздух, вода, отпад, бучава, ерозија и поплави).

Исто така постои и оддел кој ги користи алатките за подигање на јавната свест, за тоа кои алатки може да се користат од различни засегнати страни и за различни цели. Таквите алатки се во насока да ја подобрат комуникацијата и да се зголеми свеста кај МЖСПП и ЕЛС и општата јавност и ЕЛС заедно со другите засегнати страни. Јавното учество, информирањето како и давањето на информации накратко се спомнати како не-разделив процес од процесот на подигнување на јавната свест.

Процесот за подигнување на јавната свест бара континуирани напори и долготрајни акции доколку се посакува некаков напредок кај било која засегната страна. Поради тоа одговорни лица е потребно да бидат назначени за секоја засегната страна (МЖСПП и ЕЛС). Таквите одговорни лица е потребно да обезбедат почеста комуникација и долготрајни мерки за подигнување на јавната свест. Сите целни групи се различни, па поради тоа потребно е да се користат различни алатки за јавна свест. Од друга страна, главните резултати треба редовно да се доставуваат до јавноста.

ПРИЛОГ 1 - ПРАШАЛНИК ЗА ПРОЦЕНКА НА НИВОТО НА СВЕСТ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА НА ЛОКАЛНО НИВО

Општина:	
Позиција на оној кој го пополнува прашалникот:	

1. Согласно органограмот на општината каде во општината е сместено одделението за животна средина?

- а) Имаме посебно одделение за животна средина
 б) Имаме посебно одделение за животна средина, но заедно со одделение за одделение комунални работи и сл.
 в) Во одделението за комунални работи
 г) Во одделението за ЛЕР
 д) друго (Ве молиме наведете): _____

2. Колку луѓе работат во одделението за животна средина	3. Дали имате инспектор за животна средина посебно од лицето задолжено за одобрување на елаборатите?
а) 1 б) 2 в) 3 г) повеќе од 5 д) повеќе од 10	а) ДА б) НЕ

3. Колку често комуницирате со министерството? (заокружете само еден одговор)

- а) секојдневно   б) еднаш неделно   в) 2-3 пати неделно
 г) еднаш месечно
 д) 2-3 пати месечно   д) друго (Ве молиме наведете): _____

4. За што најчесто комуницирате? (заокружете повеќе одговори)

- а) информации во врска со измени во законодавството
 б) совети околу имплементација на законодавство
 в) информација за едукација за одделни области во животна средина
 г) информација за семинари, тренинзи
 д) известување
 д) друго (Ве молиме наведете): _____

5. Со кој сектор во МЖСПП комуницирате најчесто? (заокружете само еден одговор)

- а) Секторот за соработка со општините
 б) Управа за животна средина
 в) Државен инспекторат за животна средина
 г) Сектор за ЕУ
 д) друго (Ве молиме наведете): _____

6. ИНФОРМИРАЊЕ И ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА

6.1. Како најчесто ја информирате јавноста за плановите и документите за животна средина кои треба да се донесат на ниво на општина - СЕА/ЕИА, планови за отпад, бучава, енергетска ефикасност и сл.? (заокружете повеќе одговори)

- а) дневни весници   б) веб страна в) Facebook   г) пишана покана   д) телефон

6.2. Кој е одговорен за праќање/објава на поканата? (заокружете повеќе одговори)	6.3. Како ја селектирате јавноста што треба да ја поканите? (заокружете повеќе одговори)

<p>а) Одделението за чии потреби се усвојува документот</p> <p>б) Одделението за животна средина</p> <p>в) Одделението за односи со јавноста</p> <p>г) Канцеларијата на градоначалникот</p> <p>д) друго:</p>	<p>а) имате база на контакти на организации, (НВО, компании, стручни асоцијации)</p> <p>б) објавуваме на веб страна и кој сака може да присуствува</p> <p>в) има објава во дневен весник, друго јавно згласило</p> <p>г) директно ги контактираме телефонски</p> <p>д) друго:</p>
--	---

6.4. Дали правите записници од одржаната јавна расправа? (заокружете само еден одговор)

а) ДА

6) HE

B)

задолжително, тоа ни е обврска

6.5. дали ги прифаќате забелешките од одржаната јавна расправа? (заокружете само еден одговор)

А) ДА

6) HE

в) најчесто не се релевантни

г) делумно   д) најчесто нема коментари и забелешки од

Отпад	Води	Воздух	ИСКЗ/елаборати	Ерозии/поплави
а) диви депонии	а) лош квалитет на вода за пиење	а) лош квалитет на амбиентален воздух	а) одобрувањето оди бавно	А) немаме проблеми со поплави и ерозии
б) селекција на отпад	б) проблеми со водоснабдување	б) нема мониторинг на квалитетот на воздух	б) некомплетни барања	Б) проблеми со непланска сеча на дрва
в) собирање отпад	в) нема пречистителни станици	в) немаме план за квалитет на амбиентен воздух	в) немаме ресурси и капацитети за навремено одобрување	В) нерегулирани речни корита
г) опасен отпад од индустрија (жешки точки)	г) нема атмосферска и фекална канализација	г) горење на дрво или други материи кои можат да го загадат воздухот	г) одобрувањето е навремено но потоа не можеме да извршиме инспекциски надзор	Г) речните корита се полни со смет кое локалното население го депонира во реката
д) постапување со отпад	д) нерегулирани речни корита	д) голем број возила со стандарди на моторите под дозволените	д) Операторите не се свесни за своите обврски согласно Законот за животна средина	Д) ниска свест за последиците од ерозии и поплави
ѓ) ниска свест кај граѓаните за правилно УО	ѓ) друго (наведете):	ѓ) генерално ниска свест на граѓаните	ѓ) потребен е зајакнат инспекциски надзор	Ѓ) општината нема ресурси да се справи со овие проблеми

присутните

7. ИДЕНТИФИКАЦИЈА НА ПРОБЛЕМИ ОД ОБЛАСТА НА ЖИВОТНА СРЕДИНА

7.1 Со каков вид проблеми од животна средина се соочува Вашата општина?
(заокружете повеќе одговори)

7.2 Кои од следните проблеми во животна средина се приоритет за решавање во Вашата општина? (заокружете само еден одговор)

а) Проблемите со отпад	б) Проблемите со вода	в) Проблемите со воздух	г) Проблемите со ИСКЗ дозволите	д) Проблемите со ерозии и поплави	ѓ) немаме приоритет и, сите се подеднакво важни
------------------------	-----------------------	-------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	---

7.3 Каков вид акции преземате за да ги решите проблемите со животна средина? (заокружете повеќе одговори)

- А) Го информирате оној кој е одговорен (Градоначалник, раководител на сектор)
 Б) Го информирате Министерството за животна средина
 В) Ја информирате јавноста
 Г) Пишувате извештај и прашањето го разгледувате на совет
 Д) Зависи од проблемот, проблемот не може да се реши
 Ѓ) Не преземам ништо, не е моја обврска

7.4. Дали ја информирате јавноста за проблемите во животна средина во Вашата општина? (заокружете само еден одговор)

- А) ДА
 Б) НЕ
 В) Делумно
 Г) јавноста не е заинтересирана
 Д) Не, тоа не е моја обврска

7.5. На скала од 1 до 5, каде 1 е најниско а 5 највисоко ниво, Ве молиме оценете ја состојбата со животна средина во секој сектор поединечно

1. Состојба со отпад:	1	2	3	4	5
2. Состојба со води:	1	2	3	4	5
3. Состојба со воздух:	1	2	3	4	5
4. Состојба со ИСКЗ/елаборати:	1	2	3	4	5
5. Состојба со ерозии и поплави:	1	2	3	4	5

Анализа на прашалникот

1. Согласно систематизацијата на општината каде е лоцирано одделението за животна средина?

- Само 3 општини имаат посебно одделение за животна средина, 2 општини имаат одделение заедно со одделението за комунални работи, а 2 заедно со одделението за локален економски развој. Најголем дел од општините, вкупно 8, одговорија на ова прашање со „друго“, и нивните одговори се следни: Одделение за урбанизам, заштита на животна средина и локален економски развој, одделение за локален економски развој, урбанизам и просторно планирање,
- Одделение за заштита на животна средина, 3 општини
- Одделение за урбанизам, комунални работи, локален економски развој и заштита на животна средина, 2 општини
- Одделение за урбанизам и заштита на животна средина,
- Општината нема одделение за заштита на животна средина

Во една од општините одделението за животна средина беше посебно одделение до пред 6 месеци.

2. Колку лица работат во одделението за животна средина?

Најголем дел од општините имаат само 1 вработен, додека во 2 општини има повеќе од 5. Во останатите општини бројот варира од 0 до 10. Во една општина нема вработени и нема одделение за животна средина, во една има повеќе од 10 вработени, и во останатите 2 општини има 2 и 3 вработени. Постојат и општини кои не одговориле на ова прашање.

3. Дали имате инспектор за животна средина посебно од лицето задолжено за одобрување елаборати?

Ситуацијата со инспекторите за животна средина е по оптимистичка, најголем дел од општините имаат посебно лице за спроведување инспекција во животна средина. 13 општини одговориле со да, и само 4 општини немаат посебно лице за спроведување инспекција во животна средина.

4. За какви прашања вообичаено комуницирате со МЖСПП?

Најголем дел од испитаниците (38%) бараат помош за имплементација на законодавството за животна средина и 24% комуницираат со МЖСПП за информациите поврзани со промени во законодавството. Интересно е дека 19% контактираат со МЖСПП за информации поврзани со семинари и тренинзи и 11% за едукација во различни сектори во животна средина. Само 8% го контактираат МЖСПП со цел известување.

4.1. Колку често комуницирате со МЖСПП?

Најголем дел од испитаниците комуницираат со МЖСПП на месечна основа, или еднаш месечно. Три од нив комуницираат еднаш неделно, 3 од општините 2-3 пати месечно, но ниедна на дневна основа и ниедна неколку пати неделно.

5. Со кој сектор во МЖСПП комуницирате најчесто?

Комуникацијата е најчеста со Управата за животна средина, најчесто поврзана со решавање на проблемите во различни сектори за животна средина. 29% од испитаниците комуницираат со Државниот инспекторат за животна средина и 29 % со Секторот за комуникација со општините. Ниеден од испитаниците не комуницираат со секторот за ЕУ. 3% комуницираат со секторот за води.

6.1. Како вообичаено ја информирате јавноста за плановите и документите што треба да ги усвои општината?

На прашањето како ја информираат јавноста во врска со плановите и документите за животна средина што треба да бидат усвоени, најголем дел од нив 49% користат веб страни како комуникациска алатка и 16% ја користат нивната Фејсбук фан страница. 13% од јавноста користи пишани покани со само 7% правење телефонски повици. Јасно е дека веб страните се

најискористените алатки за комуникација и информација, па така квалитативната анализа требаше да провери како ја користат нивната веб страна за информирање на јавноста и каков тип на пораки испраќаат до општата јавност.

6.2. Кој е одговорен за испраќање на поканата?

Најчесто секторот за животна средина е одговорен за праќање покани до јавноста за стратешките документи што треба да бидат усвоени од страна на општините. Исто така 4 од испитаниците одговорија дека секторот кој го изготвува документот ја испраќа поканата и е одговорен за јавната расправа спроведена за документот за животна средина. Тројца испитаници одговориле дека канцеларијата на градоначалникот е одговорна и тројца дека секторот за односи со јавноста е одговорен.

6.3. Како ја селектирате јавноста што треба да ја поканите на јавна расправа?

На прашањето поврзано со селекција на јавноста за учество на јавната расправа, повторно веб страните се најкористени алатки за ангажирање на локалното население. 35% одговориле дека информацијата за јавната расправа е објавена на општинската веб страна. 31% ги користат податоците за НВО што ги имаат, компаниите, научните организации, итн., и 17% одговорија дека информацијата е објавена во весниците.

6.4. Дали подготвувате записници од јавните расправи?

64% од испитаниците подготвуваат записници и 32% го сметаат ова како нивна обврска. Само 4% не подготвуваат записници.

6.5. Дали ги прифаќате коментарите од јавните расправи?

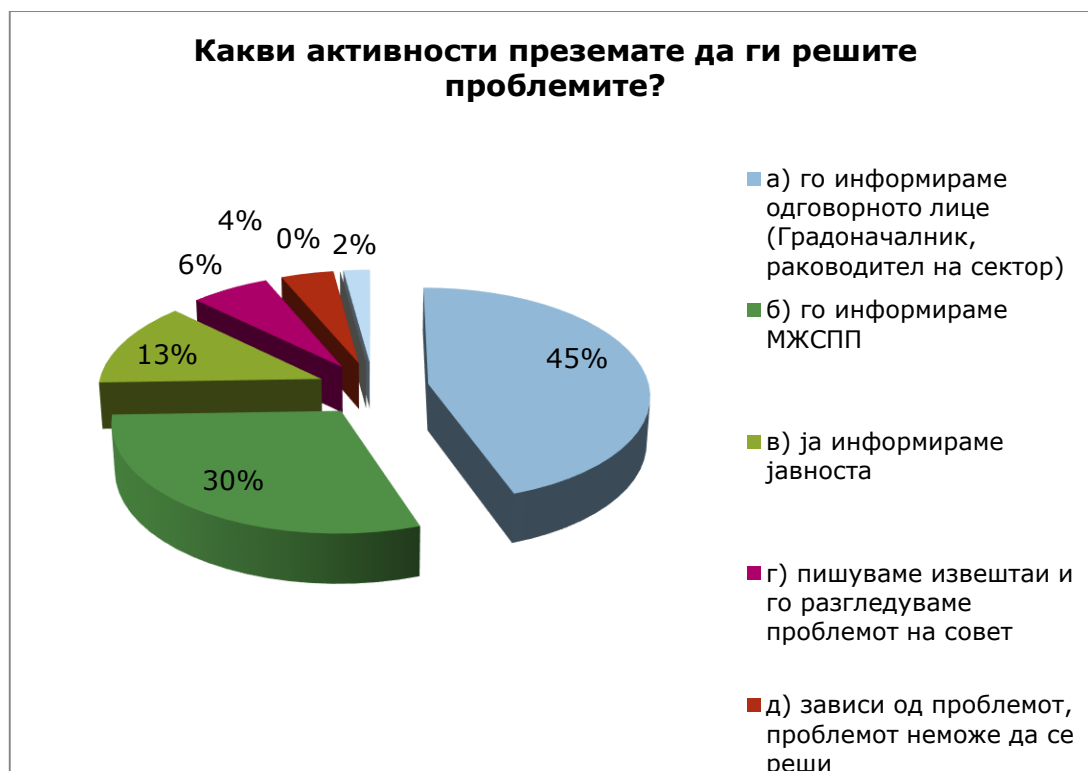
42% од испитаниците ги прифаќаат коментарите, 42% делумно ги прифаќаат коментарите од јавноста и 8% одговараат дека вообичаено нема коментари за стратешките документи за животна средина.

7.2 Кој од следните проблеми со животна средина се приоритет за вашата општина?

Многу од испитаниците (8) ги сметаат проблемите со отпадот како приоритет за нивната општина, но истиот број на испитаници, ја гледаат животната средина како целост и немаат приоритети бидејќи се е подеднакво важно. Тројца од испитаниците ги приоритизираат проблемите со ерозија и поплави и тројца проблемите со воздухот. Двајца од испитаниците ги приоритизираат проблемите со ИСКЗ и двајца проблемите со водата.

7.3 Какви активности преземате да ги решите проблемите?

Во врска со решавањето на проблемите за животна средина кои произлегуваат од општината, 45% одговориле дека го информираат одговорното лице во општината (дали Градоначалникот, дали Раководителот на одделение/сектор). 13% ја информираат јавноста и 6% пишуваат извештај и го дискутираат проблемот за време на состанокот со општинскиот совет.

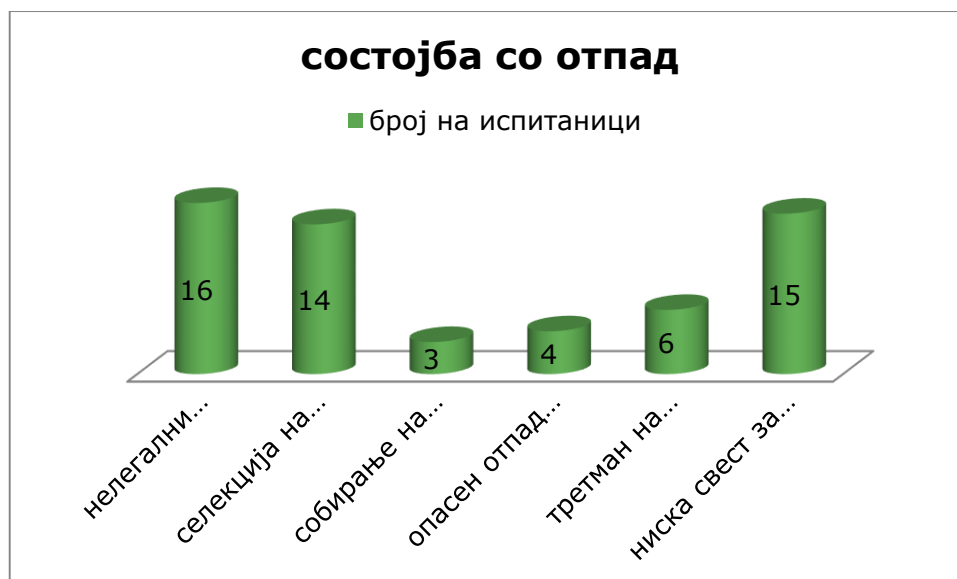
7.4. Дали ја информирате јавноста за проблемите со животната средина во вашата општина?

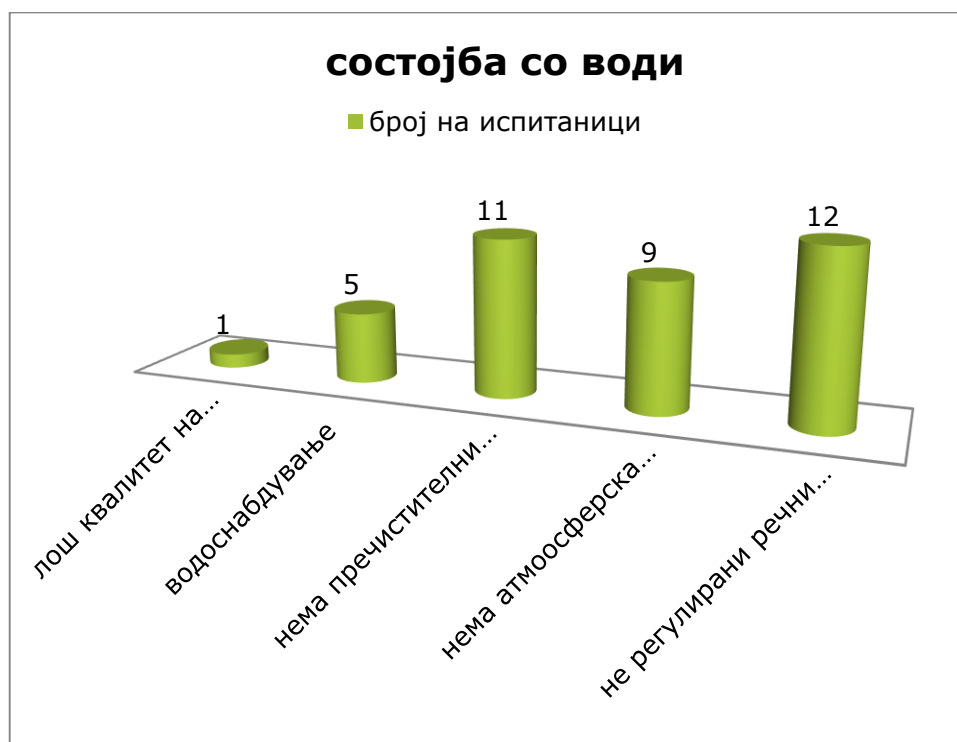
Десет испитаници одговориле со ДА, единаесет одговориле дека ја информираат јавноста делумно, двајца немале одговор, и еден рекол дек општината не ја информира јавноста. Одговорите како на пр. „Јавноста не е заинтересирана и тоа не е моја обврска“, не се случај кај ниеден од испитаниците. Графиконот покажува дека најголем дел од испитаниците се свесни дека јавноста има право да знае за проблемите за животна средина со кои се соочува секоја општина.

Перцепција за моменталната состојба во различните сектори за животна средина

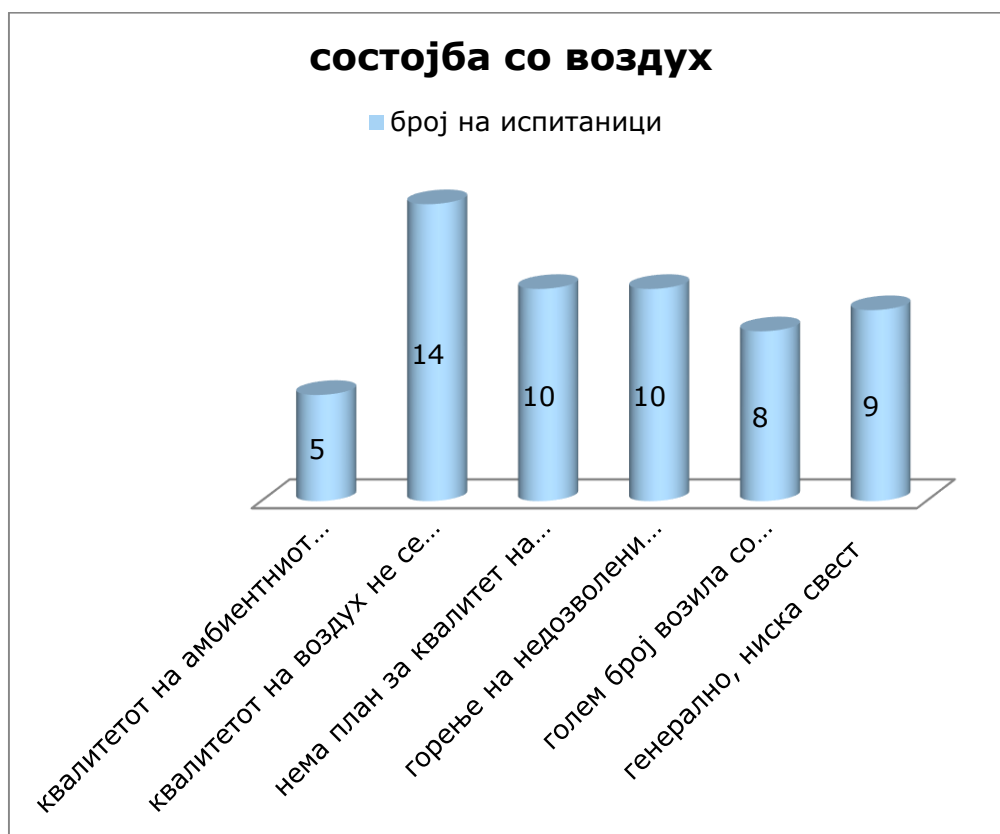
Во врска со моменталната состојба во различни сектори за животна, мислењето на вработените во општината е различно. Јасно е дека не секоја општина има исти проблеми, но исто така перцепцијата на проблемите од страна на секој вработен е важна. Ова прашање го анализира нивото на свесност, вклучително како проблемите кои постојат се перципираат од страна на општината. Овој дел од анкетата се фокусира на проценката на перцепцијата на различните проблеми во животна средина во рамките на општината, поврзани со отпад, вода, воздух, ИСКЗ, ерозии и поплави. Испитаниците имаат прилика да селектираат повеќе проблеми. Подолу се графиконите кои ги претставуваат ставовите во секоја општина.

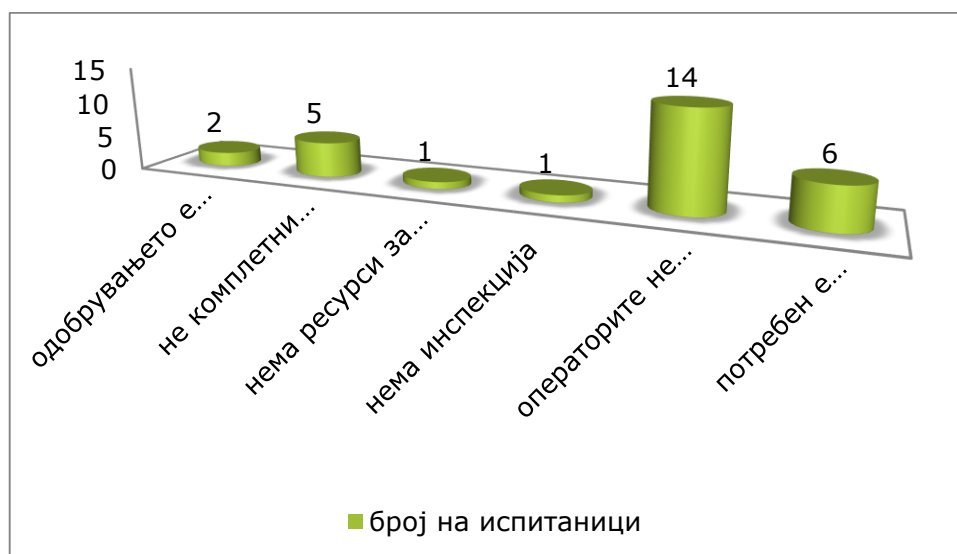
Во врска со ситуацијата со отпад, 16 испитаници сметаат дека нелегалните депонии се најголемиот проблем во врска со отпадот, и за 15 испитаници, ниската свест за правилно управување со отпад е понатамошен проблем. Проблемите поврзани со селекција на отпад се идентификувани од 14 испитаници а проблемите со третман на отпад од 6. Собирањето на отпадот се смета како проблем за 3 испитаници а жешките точки како проблем за 4 испитаници.

За 12 испитаници проблемите со нерегулираните речни корита се идентификувани како проблеми во секторот води, 11 од испитаниците идентификуваат недостиг на пречистителни станици, а за 9 од нив недостиг на атмосферска и фекална канализација. Лошиот квалитет на водата за пиење е идентификуван како проблем за само 1 испитаник.

Овој график со проблемите за воздух, јасно укажува дека проблемите со воздухот се од најголемо значење, и испитаниците идентификуваа многу проблеми поврзани со квалитет на воздух. Главниот проблем идентификуван од 14 испитаници е мониторингот на амбиентен воздух, но веднаш по ова е недостигот од планови за квалитет на амбиентен воздух и нелегалното горење на материји (10 испитаници). Многу одговори се поврзани со големиот број на возила со лош стандард на моторот и ниската свест, додека лошиот квалитет на воздухот е идентификуван како проблем за 5 испитаници.

Најголем дел од проблемите идентификувани во овој сектор се проблеми поврзани со ниската свест од страна на операторите и нивните обврски во рамките на законот за животна средина. Исто така дел од испитаниците сметаат дека некомплетни апликации се проблем, а потребата од засилена инспекција е идентификувана како проблем за 6 испитаници.

ЗА 10 испитаници, проблемите поврзани со ерозии и поплави се главно поврзани со нерегулираните речни корита и за 6 испитаници проблемот е дека речните корита се полни со отпад. Ниската свест за последиците и немањето ресурси за решавање се идентификувани како проблеми за 5 испитаници.

Неконтролираната сеча на дрва е проблем за 5 испитаници и само 1 испитаник не може да го идентификува проблемот во рамките на овој сектор.

Евалуација на моменталната состојба со отпад, вода, воздух, ИСКЗ, ерозија и поплави во рамките на општината

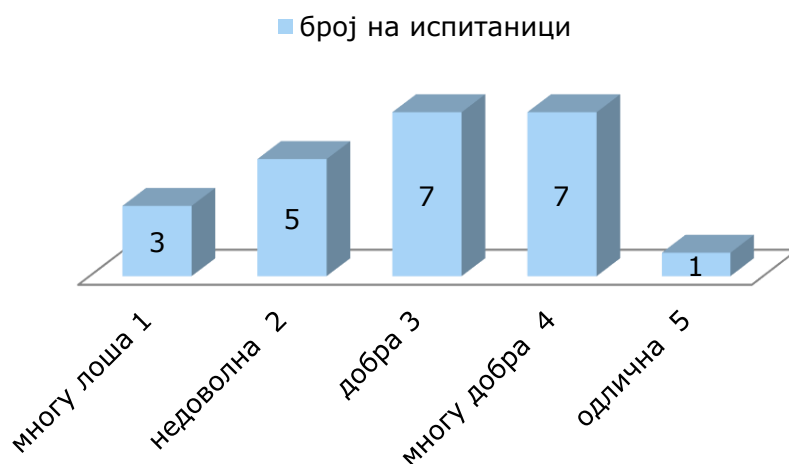
Од испитаниците беше побарано да го оценат нивото на моменталната состојба со отпад, води, воздух, ИСКЗ, ерозија и поплави. На скала од 1 до 5, каде 1 е најниско а 5 највисоко, тие ја оценија моменталната состојба во сите одделни сектори. Во таа насока, следните ставови беа мерени:

Оценка на состојба со отпад

8 испитаници ја оцениле моменталната состојба со отпад со оценка 2, 7 со оценка 3 и 6 испитаници со оценка 4. Само 1 испитаник ја оценил моменталната состојба со 5, и 2 испитаници со 1.

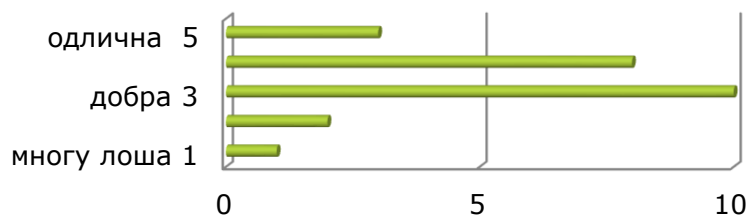
Оценка на состојба со воздух

Во врска со воздух, ситуацијата е многу подобра при што 7 испитаници го оцениле квалитетот на амбиентен воздух со 3, а 7 со оценка 4. Пет испитаници сметаат дека ситуацијата не е доволно добра и ја оцениле со 2, тројца сметаат дека е многу лоша, и само една општина ја оценила состојбата со 5.

Оценка на состојба со вода

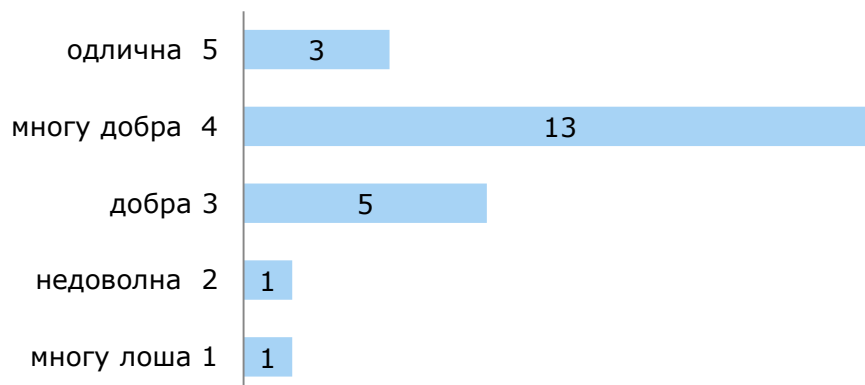

	многу лоша 1	недово лна 2	добра 3	многу добра 4	одличн а 5
■ број на испитаници	1	2	10	8	3

Ситуацијата со водите е оценета со оценка 3 од 10 испитаници, и многу добра, (оценка 4) од 8 испитаници. Оценка 5 е дадена од 3 испитаници, недоволен од 2, и многу лоша од 1 испитаник.

Оценка на состојба со ИСКЗ

■ број на испитаници

Ситуацијата со ИСКЗ е оценета како прилично добра од најголем број од испитаниците – 13, оцениле со 4, пет со оценка 3 и тројца со одличен 5. Само еден испитаник смета дека состојбата со ИСКЗ не е доволно добра а 1 испитаник ја смета состојбата со ИСКЗ како многу лоша.

Оценката на ерозиите и поплавите е поделена помеѓу оценките 2, 3 и 4 каде што 6 испитаници ја оцениле со 4, 7 испитаници со оценка 3 и 5 испитаници со оценка 5. Со оценка Одличен 5 е оценета состојбата од страна на 3 испитаници и многу лоша од само 1 испитаник.

ПРИЛОГ 2 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ ЗА ПРОЦЕНКА НА СВЕСТА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ЕЛС

Во табелите подолу е претставена моменталната состојба која се однесува на свеста за животната средина на целната група каде е потребно да се превземаат итни дејствија. Исто така наведено е и нивото на свесност на скала од 1 до 5 каде 1 е најниска оцена за свеста а 5 е највисока. Општите мерки кои треба да бидат превземени со цел подобрување на моменталната состојба се дадени во третата колона.

1. Свеста за законодавството за животната средина релевантно на локално ниво

Целна група	Моментална ситуација	Ниво на свесност	Активности кои треба да бидат превземени
ЕЛС	<ul style="list-style-type: none"> Воглавно ЕЛС се запознаени со свесноста која се однесува на законската регулатива за животната средина која е релевантна на локално ниво ЕЛС имаат ограничено искуство со имплементација на секторите за вода, бучава и квалитет на воздух. 	<div>5</div> <div>3</div>	<ul style="list-style-type: none"> Подигнување на свесноста и знаењето преку обезбедување на тренинзи. Допрецизирање на улогата на секоја институција и идентификација на приоритетните области за ЕЛС. Подобрување на комуникацијата помеѓу централното и локалното ниво. Подигнување на свесноста за регулативата за животна средина на регионално ниво. Подигнување на свесноста за улогата на ЈКП. Подигнување на свесноста за резултатите од инспекција.
Општа јавност	<ul style="list-style-type: none"> Не е јасно дека се земени доследни пораки кои се однесуваат на степенот и големината на надлежностите на ЕЛС. Дел од надлежностите на ЕЛС не се јасно прецизирани на општата јавност кое е од особено значење за работата на тековниот проект, исто како 	<div>3</div> <div>2</div>	<ul style="list-style-type: none"> Подигнување на јавната свест со акцент на улогата на ЕЛС во имплементација на регулативата за животната средина и улогата на јавноста како загадувачи. Потребно е да се спроведат квантитативни истражувања со цел да се обезбедат емпириски

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	и подигнување на јавната свест.		<p>податоци за мерење на нивото на свеста.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обезбедување дека јасно се познаваат надлежностите на ЕЛС кои се достапни во рамките на категорија 1, но исто така и на засегнатите страни вклучувајќи ја и општата јавност
--	---------------------------------	--	--

2. Свеста за животната средина на засегнатите страни на локално ниво и нивните улоги

Целна група	Моментална ситуација	Ниво на свест	Активности кои треба да бидат преземени
ЕЛС	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС се свесни дека другите министерства и институции се фокусираат на исполнување на нивните обврски за животната средина без значително учество на ЕЛС. 	3	<ul style="list-style-type: none"> МЖСПП може да ја подобри ефикасноста на ЕЛС преку почеста систематска комуникација со ЕЛС.
	<ul style="list-style-type: none"> Улогата на ЕЛС во однос на елаборатите и ИСКЗ – Б дозволите генерално е разбрана. 	4	<ul style="list-style-type: none"> Улогата на Регионалните центри за управување со отпад треба да биде доволно јасно со што ќе води кон подобрување и имплементација.
	<ul style="list-style-type: none"> Нивото на свеста за управување на законодавството за животна средина мора да биде зголемено во однос на клучните играчи и улоги посебно на МЖСПП и ЕЛС. 	3	<ul style="list-style-type: none"> Улогата на ЗЕЛС може да биде зајакната особено во областите на комуникација и обука. Почетно подигнување на свеста преку активности дадени во овој проект.
Општа јавност	<ul style="list-style-type: none"> МЖСПП се смета за институција која има водечка улога во управувањето со животната средина 	5	<ul style="list-style-type: none"> Потребно е промовирање на одговорностите за животна средина на другите министерства
	<ul style="list-style-type: none"> Улогата на другите министерства кои имаат надлежности од областа на управување со животната средина воглавно не се добро разбрани од страна на ЕЛС, а со тоа и улогата на тие министерства не е соопштена на јавноста. 	3	<ul style="list-style-type: none"> Подигање на свеста за улогата на ЕЛС треба да биде презентирана пред јавноста
	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС биле доста активни со вклучување на јавноста. Како и да е улогата на јавноста како загадувач посебно во областите каде има неправилно управување со отпад и загадување на урбани отпадни води, не се силно промовирани. 	3	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување на подобрен фокус на интеракција помеѓу ЕЛС и јавноста

3. Интерес за спроведување на регулатива за животната средина во земјата

Целна група	Моментална ситуација	Ниво на свест	Активности кои треба да бидат преземени
ЕЛС	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС и Регионалните центри сметаат дека недостатокот на ресурси може да ја спречи имплементацијата. ЕЛС, особено помалите исто така сметаат дека на нивниот персонал му недостигаат обуки и поради тоа ја истакнаа потребата за обуки особено во областите за елаборати и ИСКЗ – Б дозволи. Поголемите ЕЛС се посебно загрижени за квалитетот на воздухот и сметаат дека немаат доволно ресурси а можеби и моќ за подготовка и имплементација на планови за квалитет на воздух. ЕЛС не размислувале во голема мера за имплементација на Законот за води. Во моментот се даваат систематски совети од страна на МЖСПП на ЕЛС како регулативата за животната средина е потребно да се имплементира. 	<p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p> <p>5</p>	<ul style="list-style-type: none"> Подобрување на разбирањата за причините за бавна имплементација може да дозволи отстранување на постојаните застои. Зголемување на соработката помеѓу ЕЛС може да ослободи ресурси кои ќе бидат потребно за зголемена имплементација на законодавството за животната средина. Поголема централизација на инспекцијата може да доведе до поголема достапност на поспецијализирани и поефикасни инспектори Поактивно вклучување на МЖСПП за обезбедување на совети за ЕЛС како треба да се спроведува законодавството за животната средина
Општа јавност	<ul style="list-style-type: none"> Јавноста е заинтересирана да ја види регулативата за животната средина имплементирана Јавноста може да учествува во процесот на издавање на дозволи, но воглавно поактивни се во издавање поплаки на кои поплаки се одговара од страна на инспекцијата за причината на приговорот. 	<p>4</p> <p>4</p>	<ul style="list-style-type: none"> Да се направи јавноста активен придонесувач за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво Повеќе информации за имплементација на законодавството, еколошките проблеми и податоци за различни сектори за животна средина да бидат обезбедени од ЕЛС за јавноста

4. Моќ да се влијае врз засегнатите страни на локално ниво

Целна група	Моментална ситуација	Ниво на свесност	Активности кои треба да бидат преземени
ЕЛС	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС имаат голема моќ да влијаат врз другите засегнати страни поради авторитетот и способноста 	4	<ul style="list-style-type: none"> Подобрување на капацитетот на МЖСПП со цел да ја одигра централната улога.
	<ul style="list-style-type: none"> МЖСПП воглавно има најголема моќ, не само поради нивната законски одредена должност во однос на надлежности и авторитет, но исто така и поради перцепцијата и очекувањата на другите засегнати страни. 	5	<ul style="list-style-type: none"> Зголемување на капацитетите на ЕЛС за да влијаат врз релевантните засегнати страни на локално ниво
	<ul style="list-style-type: none"> МЖСПП има моќ да влијае врз делувањето на другите министерства во областа на имплементација на регулативата за животна средина преку националниот Комитет Глава 27. 	5	<ul style="list-style-type: none"> Други релевантни засегнати страни кои зависат од прашањата и секторите кои е потребно да бидат вклучени кога се планира и имплементира регулатива за животната средина.
	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС имаат значајна локална власт на нивната територија. Важноста на таквата моќ е од особено значење во секторот за води и квалитет на воздух бидејќи овие сектори се сектори каде ЕЛС имаат одговорност, но во подобрување на квалитетот на водата и воздухот се зависни во дел од активностите на другите министерства. 	5	
Општа јавност	<ul style="list-style-type: none"> ЕЛС имаат моќ да ја спроведат регулативата за животна средина на нивната територија и имаат моќ да влијаат врз Регионалните Центри во однос на спроведување на законодавството за отпад. 		
	<ul style="list-style-type: none"> Општата јавност моментално има ограничена може за да влијае врз засегнатите страни. 	5	<ul style="list-style-type: none"> Поттикнување за вклучување на јавноста во процесот на донесување на одлуки.

ПРИЛОГ 3 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ КОИ УКАЖУВААТ НА КОМУНИКАЦИЈАТА ПОМЕЃУ ЕЛС И РЕЛЕВАНТНИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

Општина	Комуникација со МЖСПП	Комуникација со ЗЕЛС	Комуникација со регионалните центри
Општина Аеродром	<p>Тие се регуларно консултирани и информирани за секоја промена и предлог во легислативата од страна на МЖСПП и преку ЗЕЛС.</p> <p>Редовно ги добиваат сите предлози и упатства кои се однесуваат на имплементација на легислативата.</p> <p>Општината комуницира со МЖСПП преку телефон, е-маил и официјален е-маил.</p> <p>Општината се среќава со МЖСПП еднаш или два пати месечно или по барање/покана</p>	<p>Општината е редовно информирана за сите измени кои се однесуваат на новата законска регулатива преку ЗЕЛС. ЗЕЛС редовно праќа барање за достава на мислења и сугестии, но сугестиите не се секогаш прифатени од МЖСПП.</p> <p>ЗЕЛС најчесто обезбедува дискусии кои се однесуваат на законските измени.</p>	<p>Порано, многу добра комуникација беше воспоставена со Регионалните Центри (претходно вработен во Регионалниот Центар ја има воспоставено таа комуникација). Другите центри, на пример центарот за Локален Економски Развој има одлична комуникација со Регионалниот Центар.</p> <p>Општините комуницираат со Регионалните центри преку е-маил или официјален е-маил. Општините често се среќаваат со Регионалните Центри, воглавно кога се организираат обуки и работилници. Општината не беше потпомогната од страна на Регионалниот Центар. Односот помеѓу Регионалниот Центар може да биде подобрен со повеќе заеднички средби и заеднички проекти.</p>
Општина Македонски Брод	<p>Тие се редовно консултирани и информирани за секоја промена и предлог во легислативата преку ЗЕЛС.</p> <p>Консултациите воглавно се водат преку е-маил, или понекогаш се директно комуницирани преку официјалниот е-маил.</p>	<p>Општината е редовно информирана за новите измени преку ЗЕЛС.</p> <p>ЗЕЛС вообичаено обезбедува совети/упатства за имплементација дадена од страна на МЖСПП во форма на Правилник, Писмо за усогласување и сл. општината дава извештај на ЗЕЛС по барање.</p>	<p>Нема воспоставено соработка со Регионалниот Центар, освен еднаш кога прашаа за мислење кое се однесуваше за Регионалната депонија, по што Општината прати одговор, но не беше воспоставена понатамошна соработка. Исто така, пред подолго време преку ГИС</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>Тие се главно задоволни и имаат воспоставено одлична соработка со Државниот Инспекторат за Животна средина и Регионалниот Инспекторат. Во однос на другите прашања не се многу добро запознаени со луѓето кои работат во МЖСПП. Применети се доста совети/упатства кои се однесуваат на имплементацијата, понекогаш како регуларен дел од законската процедура, понекогаш и на барање.</p>	<p>Општината комуницира со ЗЕЛС преку е-маил, телефон, официјален е-маил итн. Општината се среќава многу често со ЗЕЛС.</p> <p>Вработените на општината посетуваат доста обуки од страна на ЗЕЛС, пример електронски систем за издавање на ИСКЗ-Б дозволи, електронски систем за издавање на одобренија во врска со елаборатите (кој сеуште не е спроведен во Општините), електронски систем за планирање на просторот (следено од ЗЕЛС и МЖСПП и МТВ).</p> <p>Соработката со ЗЕЛС е многу добра, но може да се подобри преку обезбедување на повеќе тренинзи (во 2014 година имаше само еден тренинг поврзан со прашања кои ја засегаат животната средина односно законска надлежност на инспекцијата за животна средина). За време на претходната година имаше обука која се однесуваше на подготовка и управување со проекти како и директно електронско внесување на урбанистичките планови во катастарот.</p>	<p>проект, имаа заедничка активност и работилница за градење на регионалните капацитети. Тие сметаат дека оваа соработка не е успешна заради специфичноста на регионот и заедничкото финансирање не е изводливо поради растојанието помеѓу општините.</p>
Град Скопје	<p>Град Скопје е во главно информиран за промените во легислативата преку ЗЕЛС. Најчесто им се дава одредено време за да можат да ги достават коментарите до ЗЕЛС, а потоа ЗЕЛС до МЖСПП. Тие не се информирани</p>	<p>Град Скопје редовно се информира и консултира околу новите законски измени преку ЗЕЛС, патеката за координација најчесто е следната: МЖСПП-ЗЕЛС-Град Скопје-ЗЕЛС-МЖСПП.</p>	<p>Град Скопје не добива законски совети/упатства од Регионалниот Центар, законските совети се добиваат најчесто од МЖСПП. Комуникацијата во главно се воспоставува преку телефон, додека</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>под кои технички процедури ЗЕЛС ги сумира коментарите обезбедени од различно ЕЛС.</p> <p>Консултациите најчесто се водат преку е-маил, иако понекогаш се контактираат и преку официјалниот е-маил.</p> <p>Во врска со неофицијалните прашања Град Скопје најчесто комуницира со МЖСПП преку телефон, а за официјални прашања преку официјален е-маил.</p> <p>Град Скопје не се среќава често со МЖСПП, средбите најчесто се организираат по барање. Врската помеѓу Град Скопје и МЖСПП мора да биде подобрена преку организирање на повеќе средби за обезбедување на директна комуникација, организација на редовни тематски состаноци (еднаш во три месеци) итн.</p>	<p>ЗЕЛС најчесто обезбедува информации за законски измени, но не обезбедува совети/упатства за имплементација на легислативата.</p> <p>Град Скопје многу често се среќава со ЗЕЛС, за време на обуки, средби организирани од мрежата, годишни собранија и по барање. Град Скопје добива тематски обуки, согласно годишниот план на ЗЕЛС. Прашањата околу животната средина се вклучени поради потребите на ЕЛС. ЗЕЛС организира тематски околу 7 тренинзи годишно.</p> <p>Соработката со ЗЕЛС е многу добра, но може да биде подобрена преку обезбедување на повеќе средби од веќе воспоставената Мрежа за животна средина и обезбедување на повеќе обуки.</p>	<p>за главните тематски се комуницира преку е-маил или официјалниот е-маил.</p> <p>Град Скопје и Скопскиот Регионален Центар заедно се вклучени во следните активности: подготовка на План за квалитет на воздух за Град Скопје, подготовка на План за подобрување на квалитетот на воздухот итн.</p>
Општина Охрид	<p>Редовно се консултираат и информираат за секоја законска измена и предлог преку ЗЕЛС.</p> <p>Најчесто им се дава одредено време за обезбедување на коментари назад до ЗЕЛС и тогаш ЗЕЛС ги доставува до МЖСПП.</p> <p>Консултациите воглавно се спроведуваат пред е-маил, или се контактирани преку официјалниот е-маил. Комуникацијата се воспоставува преку телефон или е-маил.</p>	<p>Општината е редовно информирана и консултирана за новите измени преку ЗЕЛС и преку ЕЛС со обезбедување на коментари и предлози на доставената драфт верзија од регулативата што се разгледува. За жал, голем број од коментарите и сугестиите кои се проследени не се прифатени од страна на МЖСПП.</p> <p>ЗЕЛС обезбедува само информации кои се однесуваат на нови законски измени и нови обуки, без</p>	<p>Општините добиваат упатство за спроведување на законската регулатива што се однесува на отпадот. Регионалниот Центар работи на развивање на регионална студија за управување со градежен шут и тие се одговорни за подготовка на програми за управување со отпад. Секторот за животна средина не поднесува ништо до Регионалниот Центар. Комуникацијата е преку е-маил или телефон. Се среќаваат согласно потребите, кога имаат</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>Општината се среќава со МЖСПП во многу чудни прилики.</p> <p>Односот помеѓу општината и МЖСПП треба да се подобри преку организирање на редовни и регуларни средби и да има повеќе иницијативи од страна на МЖСПП.</p>	<p>дополнителни насоки околу спроведувањето.</p> <p>Општината проследува извештаи до ЗЕЛС по барање а се однесува за издавање на ИСКЗ – Б дозволи.</p> <p>Општината комуницира со ЗЕЛС преку е-маил или телефон.</p> <p>Во последно време, општината се среќава со ЗЕЛС во многу ретки случаи.</p> <p>Вработените од општината примаат многу тематски обуки од страна на ЗЕЛС, на пример електронски системи за постапка за издавање на ИСКЗ – Б дозволи, електронски систем за издавање на одобренија во врска со елаборатите (кои сеуште не се спроведени во општината), спроведување на легислатива, спроведување на процедури итн.</p> <p>Соработката со ЗЕЛС е многу добра но може да се подобри преку поголеми заеднички напори.</p>	<p>заеднички активности кои треба да се имплементираат почесто.</p>
Општина Дебрца	<p>Консултирани и информирани за сите измени и предлози на закони преку ЗЕЛС.</p> <p>Консултациите најчесто се водат преку е-маил.</p> <p>Интеракцијата е доволна.</p> <p>Обезбедено е соодветен предлог/упатство за секоја тематика.</p> <p>Општината проследува на МЖСПП следниот: годишен извештај за собирање на отпад, Годишна</p>	<p>Општината е редовно информирана и консултирана за новите измени во легислативата преку ЗЕЛС.</p> <p>Општината комуницира со ЗЕЛС прек е-маил и телефон.</p> <p>Општината се среќава со ЗЕЛС кога ЕЛС имаат обуки.</p> <p>Вработените од општината добиваат доста тематски обуки од ЗЕЛС на пример за електронски системи за постапка за издавање на ИСКЗ – Б</p>	<p>Општините добиваат упатства за спроведување на легислативата за отпад. Општината е во тесна соработка со Регионалниот Центар и имаат спроведено многу заеднички проекти и активности.</p> <p>Општината редовно поднесува извештаи за статусот на спроведување на заедничките проекти, по барање, земајќи ги во</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>програма за управување со отпад, извештаи за имплементација на инфраструктурни проекти и извештаи по доставени барања од МЖСПП. Комуникацијата воглавно се спроведува преку телефон, е-маил и официјален е-маил. Општината се среќава со МЖСПП во ретки случаи.</p>	<p>дозволи, електронски систем за издавање на одобренија во врска со елаборатите (кои сеуште не се спроведени во општината), инспекции, јавни комунални услуги и сл. Соработката со ЗЕЛС континуирано се подобрува.</p>	<p>предвид одредени одлуки на Владата итн. Соработката се одвива преку редовни средби, телефон, е-маил или официјалниот е-маил. Се среќаваат често, откако им започна соработката. Соработката е многу добра и општината а и Регионалниот Центар работат заедно за подготовка на стратешките документи за управување со отпад. Регионалниот Центар често и помага и асистира на општината. Повеќе финансиски средства за спроведување на заеднички проекти и активности.</p>
Општина Јегуновце	<p>Не се информирани и консултирани за промените и предлозите во законската регулатива. Не се консултираат. Општината не добива никакво упатство. Комуницираат преку телефон, е-маил или официјален е-маил. Врската помеѓу општината и МЖСПП треба да се подобри преку организирање на редовни состаноци, обуки, семинари и сл.</p>	<p>Општината е редовно информирана и консултирана за новите легислативи преку ЗЕЛС. ЕЛС обезбедува коментари и предлози за обезбедената драфт верзија. Општините комуницираат со ЗЕЛС преку официјален е-маил, е-маил и телефон. Општината се среќава со ЗЕЛС по покана. Вработените од општината добиваат обуки за нови софтверски алатки, дозволи, законски измени итн. Соработката со ЗЕЛС може да се подобри преку организирање на обуки, работилници и сл.</p>	<p>Општините не добиваат совети/упатства од Регионалниот Центар. Општините не поднесуваат извештај до Регионалниот Центар. Соработката помеѓу општините и Регионалниот Центар а се однесува на регионално управување со отпад е многу добра. Општината е потпомогната од страна на Регионалниот Центар и имаат имплементирано многу заеднички проекти и активности: студија за регионален центар за собирање на отпад, депонија Русино и стратегија за развој на планскиот регион, итн. Потребни се повеќе заеднички проекти, обуки, заеднички проектни вклучувања итн.</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

Општина Гостивар	<p>Консултирани се и информирани за секоја измена и предлог во законите преку ЗЕЛС. Во одредени случаи имаат директен контакт со претставници од МЖСПП. Консултациите најчесто се водат преку е-маил.</p> <p>Соодветни совети/упатства кои се однесуваат на имплементација на легислативата не се обезбедени. Општините се среќаваат со МЖСПП по потреба и на формални настани. Тие исто така комуницираат кога имаат имплементација на заеднички активности и проекти.</p> <p>Врската помеѓу општината и МЖСПП може да се подобри доколку МЖСПП ја посетува општината почесто. Односот треба да биде повеќе фокусиран на легални промени, проекти, проблеми за животната средина и консултации.</p>	<p>Општината регуларно се информира и консултира за новите законски измени преку ЗЕЛС. Соработка со ЗЕЛС е многу честа.</p> <p>Општината комуницира со ЗЕЛС преку телефон и е-маил. Општината се среќава со ЗЕЛС по потреба или во случај кога се организира обука или работилница.</p> <p>Вработените од општината добиваат многу тематски обуки за следниве тематика: инспекциски надзор, промени во процедурата за инспекциски надзор, отпад, воздух, ИСКЗ Б – дозволи, употреба на софтвери за ИСКЗ Б – дозволи, елаборати и сл. Овој софтвер нема да се користи уште од страна на општината се додека ЗЕЛС не ги информира софтвер администратор за таа алатка.</p>	<p>Општината соработува со Регионалниот центар околу тематика за управување со отпад, преку ЈКП. Секторот за животна средина од општината нема воспоставено корелација со Регионалниот центар, но секторот за Локален Економски Развој (ЛЕР) соработува со Регионалниот Центар на дневна база.</p>
Општина Тетово	<p>општината не е консултирана за новата легислатива.</p> <p>Советите/упатствата за имплементација на легислативата е обезбедена преку Службен Весник на РМ, но и преку сите упатства кои МЖСПП ги предаде на општините.</p> <p>Комуникацијата со МЖСПП е овозможена преку е – маил и официјалниот е – маил, како и</p>	<p>Општината не е консултирана за новите легислативи преку ЗЕЛС. Советите/упатствата за имплементација на легислативата ЗЕЛС ги обезбедува преку Службен Весник на РМ и сите инструкции и упатства од Министерството за Локална самоуправа. Општината има дневни, неделни и месечни</p>	<p>Општина Тетово е комуницирана и консултирана со Регионалниот Центар преку редовни состаноци. Општината комуницира со Регионалниот Центар преку е-маил или друг вид на комуникација.</p> <p>Општината остварува контакт со Регионалниот Центар кога е потребно.</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>преку официјални средби, работилници, семинари, обуки итн.</p> <p>Општината има дневни, неделни и месечни комуникации со МЖСПП, кога е потребно.</p>	<p>комуникации со ЗЕЛС, кога е потребно.</p> <p>Општината е вклучена во сите обуки на ЗЕЛС.</p> <p>Односот помеѓу општината и ЗЕЛС може да се подобри преку редовна комуникација.</p>	<p>До сега општината има помогнато на Регионалниот Центар за успешно спроведување на нивните обврски.</p>
Општина Ѓорче Петров	<p>Општината е консултирана за новите измени од страна на МЖСПП.</p> <p>Консултациите се спроведуваат преку ЗЕЛС, преку е-маил или официјален е-маил.</p> <p>Упатството за спроведување на легислативата не е обезбедено.</p> <p>Општината се среќава со МЖСПП на обуки и работилници.</p> <p>Соработката помеѓу општината и МЖСПП може да се подобри со спроведување на регуларен протокол за комуникација и пофреквентно контактирање.</p>	<p>Општината е консултирана за новата легислатива преку ЗЕЛС.</p> <p>Општината комуницира со ЗЕЛС преку е-маил и официјален е-маил.</p> <p>Општината често се среќава со ЗЕЛС на обуки и работилници.</p> <p>Вработените од општината преку ЗЕЛС добиваат обуки за локален развој, за искористување на фондовите од ЕУ програмите итн.</p> <p>Односот помеѓу општината и ЗЕЛС може да биде подобрен преку по фреквентни контактирања, повеќе работилници итн.</p>	<p>Општината соработува со Регионалниот Центар преку е-маил или официјален е-маил.</p> <p>Општината се среќава со Регионалниот Центар на обуки, работилници, подготовка на заеднички проекти за Скопски плански регион.</p> <p>Односот помеѓу Регионалниот Центар и општината може да се подобри со спроведување на протокол за комуникација и почесто контактирање.</p>

ПРИЛОГ 4 – КВАЛИТАТИВНИ ОДГОВОРИ КОИ СЕ ИНДИКАТОР ЗА ВРСКАТА МЕЃУ ЈАВНОСТА, НВО И МЕДИУМИТЕ

Општина	Јавност	НВО	Медиуми
Општина Аеродром	<ul style="list-style-type: none"> (i) Општината се среќава со јавноста многу често. (ii) Општината ги вклучува граѓаните во донесувањето на одлуки со отворените денови кои се специјални за одржување комуникација со јавноста. (iii) Општината комуницира со јавноста на дневна база, имаат веб страна која континуирано се обновува на 6 јазици, Фејсбук страна со 28 000 следбеници, издаваат бесплатен општински весник кој се доставува до секое домаќинство, во новите згради имаат поставено табла за информации и прашања, имаат отворени средби со граѓаните итн. (iv) Односот е на соодветно ниво. 	<ul style="list-style-type: none"> (i) Општината се среќава со НВО многу често. (ii) Општината се консултира со НВО многу често, заедно споредуваат енергетски проверки за сите училишта на територија на општина Аеродром, работат заедно на промотивни активности и исто така имаат воспоставено Граѓански тренинг Центар кој досега обезбедува 110 различни видови на обуки. 	<ul style="list-style-type: none"> (iii) Општината има свој сопствен весник и соработува со локалните и националните весници. (iv) Општината соработува со локалните и националните радио станици. (v) Општината соработува со локалните и националните ТВ станици. (vi) Односот е на соодветно ниво
Општина Македонски Брод	<ul style="list-style-type: none"> (i) Општината се среќава со јавноста многу често. 	Општината често организира форуми граѓаните да може да бидат во контакт со надлежните и да може	Нема локални медиуми.

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>(ii) Општината ја вклучува јавноста во донесување одлуки и сите средби со собранието се отворени за јавноста.</p> <p>(iii) Општината комуницира со јавноста на дневна основа и имаат отворени денови за комуникација со јавноста (секој петок). Дополнително на годишно ниво има посета на локалната самоуправа, како и праќање на писмо до граѓаните со цел идентификување на проблемите и потребите на населението. Исто така имаат и оддел за јавна соработка.</p> <p>(iv) Нема локална ТВ и радио. Општината моментално работи на отпочнување со работа на општински весник.</p>	<p>да се обезбедат предлози за имплементација на одредени проекти или активности. Граѓаните исто така активно се вклучени во создавањето на стратегијата за управување со отпад и ЛЕАП. Врската може да се подобри со обезбедување на финансиска поддршка на НВО и имплементација на повеќе заеднички проекти.</p>	
Град Скопје	<p>(i) Град Скопје се среќава со јавноста многу често.</p> <p>(ii) Град Скопје ја вклучува јавноста во донесување на одлуки, преку истражувања и прашалници го обезбедуваат мислењето на јавноста.</p> <p>(iii) Град Скопје има воспоставен Сектор за меѓународна соработка и соработка и</p>	<p>(i) Град Скопје често се среќава со НВО.</p> <p>(ii) Град Скопје ги посетува граѓанските здруженија два пати годишно каде може да се дискутира за нивните проблеми и предлози. НВО не се многу активни.</p> <p>(iii) НВО не се многу активни, па комуникацијата е потребно значително да се подобри.</p>	<p>(i) Град Скопје е во постојан однос со локалните и националните весници.</p> <p>(ii) Град Скопје е во постојан однос со локални и национални радија.</p> <p>(iii) Град Скопје е во постојан однос со локалните и националните ТВ станици.</p> <p>(iv) Односот е на соодветно ниво.</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	<p>поддршка на здруженија на граѓани и фондации.</p> <p>(iv) Односот може да се подобри преку обезбедување на повеќе отворени денови и средби со јавноста.</p>		
Општина Охрид	<p>(i) Општината се среќава со јавноста многу често.</p> <p>(ii) Општината редовно се консултира со јавноста преку отворените денови, јавни дебати кои се однесуваат на СОЖС и ЛЕАП, итн.</p> <p>(iii) Општината комуницира со јавноста и преку Секторот за јавна соработка, нивната веб страна и отворените денови.</p> <p>(iv) Односот може да се подобри со подобрување на знаењето и интересот на јавноста.</p>	<p>(i) Општината често се сретнуваат со НВО. НВО во општина Охрид се: Грашница и Анималиа. Најголемата причина за загриженост е заштитата на лебедите во Охридското езеро кои не се заштитени со Закон и не се под нижија надлежност.</p> <p>(ii) Општината се консултира со НВО и редовно имплементира заеднички активности.</p> <p>(iii) НВО во главно се жалат за заштитата на лебедите, затоа потребна е измени во законската регулатива.</p>	<p>(v) Да, општината комуницира со весниците.</p> <p>(vi) Да преку локално радио.</p> <p>(vii) Да, преку локална и национална ТВ.</p>
Општина Дебрца	<p>(v) Општината се среќава со јавноста многу често.</p> <p>(i) Општината редовно се консултира со јавноста преку отворените денови, јавни дебати и преку Локални Заедници.</p> <p>(ii) Општината комуницира со јавноста преку веб страната, локалните ТВ и средбите.</p>	<p>(i) Нема регистрирано НВО на територија на општина Дебрца. Општината комуницира со НВО Грашница од општина Охрид. Имаат спроведено заеднички проект за земјоделието и имаат заеднички кампањи со МЕД.</p> <p>(ii) Општината ги комуницира Локалните Заедници на своја територија.</p>	<p>(viii) Не многу често.</p> <p>(ix) Да, преку локална радио станица.</p> <p>(x) Да, преку локална ТВ станица.</p>

Општина Јегуновце	<p>(i) Општината се среќава со јавноста многу често.</p> <p>(ii) Општината редовно се консултира со јавноста во процесот на донесување на одлуки, посебно за Стратешките документи.</p> <p>(iii) Општината комуницира со јавноста преку отворените денови, ги посетува локалните заедници, комуницира при процесот на донесување на одлуки итн.</p> <p>(iv) Односот може да се подобри со почести посети со граѓаните и засегнатите страни, објавување на информации кои се однесуваат на работата на општината на нивната веб страна, огласни табли во секое село и обезбедување на предлози од граѓаните.</p>	<p>(iv) Општината редовно се среќава и консултира со НВО, повеќе пати одлуките се донесени токму на средба со граѓаните.</p> <p>(v) Комуникацијата со НВО може да се подобри преку почести средби, обезбедување на предлози и сугестии итн.</p> <p>Не постојат НВО кои работат во доменот на заштита на животната средина на територија на општината. Како и да е, општината ги консултира останатите НВО за одредени тематика (Институт за развој на општеството). Локалната заедница е доста активна и имаат добра и широка соработка во делот со мониторинг на нивото на вода во реките, мали инфраструктурни проекти за поплави и горење на шума.</p>	<p>(xi) Општината има воспоставено добра комуникација со ТВ медиумите (Коха ТВ, Менада, Канал 5).</p> <p>(xii) Да, преку промоција на општината во локалните и националните медиуми и спроведување на повеќе кампањи.</p>
Општина Гостивар	<p>(i) Општината се среќава со јавноста многу често.</p> <p>(ii) Општината редовно се консултира со јавноста преку јавни дебати за издавање на ИСКЗ – Б дозволи, јавни дебати за одобрување на СОЖС, форуми на граѓаните (еднаш месечно, со различна група на граѓани) и преку Локалните Заедници.</p>	<p>(i) Не постојат НВО за животна средина регистрирани на територија на општина Гостивар.</p>	<p>(xiii) Секторот за животна средина во општината редовно комуницира со весниците, радио и ТВ станиците. Медиумите се заинтересирани за работата на општината и имаат многу добар однос.</p>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

Општина Тетово	<p>(i) <u>Дали општината се среќава со јавноста?</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да, секторите од општина Тетово редовно се среќаваат со јавноста.</u> <p>(ii) Дали општината ја вклучува јавноста во донесување на одлуките?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Општината ја вклучува јавноста во донесување на одлуки за тематика кои се од нивни интерес.</u> <p>(iii) Дали општината комуницира со јавноста?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да, општината е во редовна комуникација со јавноста.</u> <p>(iv) Дали односот со јавноста може да се подобри? Ако да, како?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Со меѓусебна интеракција.</u> 	/	<p>(i) Весници?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Регуларна комуникација.</u> <p>(ii) Радио?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Регуларна комуникација.</u> <p>(iii) ТВ?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Регуларна комуникација.</u> <p>(iv) Дали односот со медиумите може да се подобри? Ако да, како?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Со меѓусебна интеракција.</u>
Општина Ѓорче Петров	<p>(i) Дали општината се среќава со НВО?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> <p>(ii) Дали општината се консултира со НВО?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> 	<p>(iv) Дали општината се среќава со НВО?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> <p>(v) Дали општината се консултира со НВО?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> 	<p>(i) Весници ?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> <p>(ii) Радио?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u> <p>(iii) ТВ?</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Да.</u>

Зајакнување на капацитетите за имплементација на законодавството за животна средина на локално ниво

	(iii) Дали може односот со НВО да се подобри? Доколку да, како?	(vi) Дали може односот со НВО да се подобри? Доколку да, како?	(vii) Дали може односот со медиумите да се подобри? Доколку да, како?
--	--	---	--

Прашања кои се поставуваа за време на проценката

НВО	ЈАВНОСТ	Која врска ја има општината со медиумите?
(i) Дали општината се среќава со НВО? (ii) Дали општината се консултира со НВО? (iii) Дали може односот со НВО да се подобри? Доколку да, како?	(i) Дали општината се среќава со јавноста? (ii) Дали општината ја вклучува јавноста во донесување на одлуките? (iii) Дали општината комуницира со јавноста? (iv) Дали односот со јавноста може да се подобри? Ако да, како?	(i) Весници? (ii) Радио? (iii) Т Радио? (iv) Дали може односот со медиумите да се подобри? Доколку да, како?

ПРИЛОГ 5 – ПРАШАЊА ПОВРЗАНИ СО КОМУНИКАЦИЈАТА И КООРДИНАЦИЈАТА ПОМЕЃУ ЗАСЕГНАТИТЕ СТРАНИ

1. Комуникација со МЖСПП	2. Комуникација со ЗЕЛС	3. Комуникација со Регионалните Центри
(i) Дали сте консултирани околу новите регулативи? (ii) Како беше спроведена консултацијата? (iii) Дали сте задоволни? (iv) Кој совет/упатство за имплементација на регулативата ја добивте? (v) Кои податоци општината ги поднесува до МЖСПП? (vi) Како општината комуницира со МЖСПП? (vii) Колку често општината се среќава со МЖСПП? (viii) Проекти за животна средина – во кои проекти општината била активна и вклучена? (ix) Како може комуникацијата помеѓу општината и МЖСПП да се подобри?	(i) Дали сте консултирани околу новите регулативи преку ЗЕЛС? (ii) Кој совет/упатство за имплементација на регулативата ја добивте преку ЗЕЛС? (iii) Кои податоци општината ги поднесува до ЗЕЛС? (iv) Како општината комуницира со ЗЕЛС? (v) Колку често општината се среќава со ЗЕЛС? (vi) Кои обуки вработените на општината ги добива од ЗЕЛС? (vii) Како може комуникацијата помеѓу општината и ЗЕЛС да се подобри?	(viii) Кој совет/упатство општината го добива од страна на Регионалните Центри? (ix) Какви податоци општината поднесува до Регионалните Центри? (x) Како општината комуницира со Регионалните Центри? (xi) Кои се тематиките на за кои комуницирате? (xii) Колку често општината се сретнува со Регионалните Центри? (xiii) Која е комуникацијата помеѓу општината и Регионалните Центри а се однесува на регионалното управување со отпад? (xiv) Дали општината е вклучена во/ помага на Регионалните Центри? (xv) Како може да се подобри комуникацијата помеѓу општината и Регионалните Центри?

Одрекување од одговорност:

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Ramboll Danmark A/S и нејзините конзорциумски партнери и на никаков начин не ги одразува гледиштата на Европската Унија.

*Овој проект е финансиран
од Европската Унија*